

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут електроенергетики
Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню бакалавра

студента Романович Вероніки Ігорівни
(ПІБ)

академічної групи ФЛ-15-2
(шифр)

напряму 6.020303 «Філологія»

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою Бакалавр

на тему Шляхи передавання комічного в українських перекладах О.Генрі

(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Нестерова О.Ю.			
розділів:	2			

Рецензент	Черкащенко О.М.			
-----------	--------------------	--	--	--

Нормоконтролер	Орел М.В.			
----------------	-----------	--	--	--

Дніпро
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО:завідувач кафедри
перекладу

Введенська Т.Ю.

« _____ » _____ 2019 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавра**студентці Романович В.І. академічної групи ФЛ-15-2
(прізвище та ініціали) (шифр)напряму 6.020303 «Філологія»

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою Бакалаврна тему «Шляхи передавання комічного в українських перекладах О.Генрі»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 17.04.2019 № 626-л

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	На основі матеріалів виробничих практик, інших наукових джерел розробити гіпотезу дослідження, визначити його мету та завдання, проаналізувати існуючі підходи до вивчення проблеми комічного, його ролі в суспільстві	25.12.18
Розділ 2	Виконати відповідно до розробленого інструментарію аналіз шляхів передавання комічного в українських перекладах О.Генрі	01.05.19

Завдання видано _____
(підпис керівника)О.Ю.Нестерова
(прізвище, ініціали)

Дата видачі 15 жовтня 2018

Дата подання до екзаменаційної комісії 10 червня 2019

Прийнято до виконання _____
(підпис студента)Романович В.І.
(прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМІЧНОГО У СУЧАСНИХ МОВОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	6
1.1 Поняття комічного.....	6
1.2 Види комічного.....	10
1.3 Прийоми та засоби створення комічного.....	14
1.4 Перекладацькі трансформації для передачі комічного.....	24
Висновки до 1 розділу.....	33
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ПЕРЕДАВАННЯ КОМІЧНОГО В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ О.ГЕНРІ	35
2.1 Переклад зевгми.....	40
2.2 Переклад okazіonalіzmів.....	43
2.3 Переклад алюзії та реалії.....	46
2.4 Переклад метафор.....	50
Висновки до 2 розділу.....	54
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ВСТУП

На сьогоднішній день вивченню гумору та комічного у сучасній філологічній літературі приділяється мало уваги. Залишається відкритою проблема наявності в мові системи засобів, які використовуються виключно з метою створення комічного ефекту. В значній мірі це можна пояснити тим, що досі не розроблена єдина система, яка включала б всі мовні засоби, що створюють комічний ефект.

Дослідження способів перекладу мовних засобів комізму та їх критичний аналіз сприяють глибшому, всебічному пізнанню оригінала, художніх цінностей даного народу і, в кінцевому рахунку, розуміння його менталітету через художню культуру. Збереження стилю в перекладі та адекватне відображення мовних стилістичних засобів, завжди були найважчими та дискусійними питаннями. Цілий ряд труднощів викликає передача всіх особливостей стилю в перекладі, оскільки стиль як система охоплює всі аспекти мови. Це, безсумнівно, стосується мовних засобів комічного, які використовує автор та проблем їх перекладу.

Об'єкт даної дипломної роботи - прийоми передачі комічного українською мовою в художніх творах.

Предмет дослідження: мовні засоби створення гумористичного у творах О.Генрі на мові оригіналу та їх переклад українською мовою.

Мета даної роботи – описати специфіку передавання комічного при перекладі оповідань О.Генрі українською мовою.

Для досягнення поставленої загальної мети необхідно вирішити такі завдання:

1. Проаналізувати наукові точки зору на проблему передавання комічного в перекладах з англійської мови на українську;
2. Описати мовні засоби та прийоми створення комічного ефекту у творах О.Генрі;

3. Визначити основні шляхи передавання комічного при перекладі оповідань О.Генрі українською мовою.

Наукова новизна дипломної роботи полягає в тому, що в неї проаналізовано прийоми та способи перекладу засобів художньої виразності з точки зору передачі комічного.

Практична значимість даної дипломної роботи полягає в тому, що отримані результати можуть використовувати в теоретичних дослідженнях для розробки єдиної системи мовних засобів, які створюють комічний ефект, також в теоретичних дослідженнях, які засновані на проблемах лінгвістичного аналізу художнього тексту або в теорії перекладу.

Методи дослідження: аналіз (використовується при вивченні теоретичних джерел), індуктивний метод (використовується при спостереженні дій персонажів), зіставний метод (використовується при аналізі перекладів).

Матеріалом дослідження є способи та прийоми передачі англійського гумору при перекладі на українську мову творів О.Генрі.

Основні матеріали дипломної роботи викладені у **публікаціях** «Шляхи передавання комічного в українських перекладах О.Генрі» у матеріалах X Всеукраїнської науково-технічної конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених "Наукова весна".

Структура роботи: робота складається зі вступу, розділу 1 «Поняття комічного, його роль у суспільстві» та чотирьох його підрозділів, висновків до розділу 1, розділу 2 «Шляхи передавання комічного в українських перекладах О.Генрі» та чотирьох його підрозділів, висновків до розділу 2, загальних висновків, списку використаних джерел, реферату та summary.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМІЧНОГО У СУЧАСНИХ МОВОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

1.1. Поняття комічного

До числа основних естетичних категорій відносять комічне. Сфера комічного надзвичайно різноманітна, в ній виділяються різні сторони та відтінки: від м'якого гумору до страхітливого гротеску. Іноді під комічним розуміють категорію протилежну трагічному або звеличеному, наприклад, німецький письменник та теоретик мистецтва Жан-Поль Сартр визначив комічне як «зворотний бік звеличеного». Комічне в усіх своїх модифікаціях володіє величезним впливом, елементи комічного входили як складові частини в твори художньої творчості від найпримітивніших до найбільш розвинених. Елементи комічного включають навіть поеми Гомера.

Платон та Аристотель першими почали осмислювати категорії комічного з теоретичної точки зору. У діалогах Платона містяться міркування про емоційний вплив комедії, про сміх, жарти та іронії. Платон, у діалозі «Філебе», визначає комічне як душевний стан, який змішаний печалю та задоволенням. У діалозі Платона «Бенкет» Сократ наводить ідею зв'язку трагічного та комічного. У творі Аристотеля «Поетика» мав бути розділ, який був би присвячений комедії, але або він не був написаний, або не зберігся. Залишилися тільки окремі зауваження, які дозволяють відтворити уявлення письменника про комічне та його форми. Аристотель написав, що Гомер першим показав основну форму комедії надавши драматичну форму не глузуванню, а смішному, завдяки цьому Аристотель став першим, хто чітко пов'язав комічне з категорією смішного. Деякі послідовники Аристотеля пропонували розглядати комічне аналогічно до трагічного, враховуючи те, що джерелом тут буде не страх і співчуття, а сміх. В середині IV віку до н.е. комічне вже не вважалось

офіційним мистецтвом [19, 61].

У XVII столітті теорія комедії поступово відокремлювалась від теорії драми, вона стає предметом дослідження філософії, яка розглядає її на основі теорії афектів. Французький філософ Рене Декарт пропонував розглядати сміх як фізіологічний афект, Томас Гоббс бачив в ньому деякий вид пристрасті. Він вважав, що в основі сміху як і в основі пристрасті лежить уявлення про власну перевагу, сміх, на його думку, висловлює радість. Несподіванка та ясність відчуття власної переваги – це головні умови виникнення цього афекту. Нідерландський філософ Бенедикт Спіноза вважав сміх наслідком афекту задоволення, оскільки існує стільки видів задоволення, невдоволення й бажання, скільки є видів тих об'єктів, з боку яких ми знаємо афектів. Він дуже високо ставив значення сміху для духовного життя людини. Філософ стверджував, що веселоців не може бути багато [28, 122]

В епоху Просвітництва Готгольд Ефраїм Лессінг обґрунтував широке естетичне значення сміху, яке не зводилось до висміювання моральних або соціальних недоліків. Він бачив справжню користь комедії у розвитку загальнолюдської здатності помічати смішне. Іммануїл Кант дає цікаве психологічне тлумачення слова «смішне»: «Афект від раптового перетворення напруженого очікування в ніщо». Фрідріг Шеллінг визначає комічне, як форму естетизації потворного та перетворення його в предмет мистецтва: «Образотворче мистецтво може звернутися до сфери низького, лише оскільки і в ній воно досягає ідеалу та його абсолютно перевертає. Це перевертання і є сутністю комічного». У відомого німецького філософа Фрідріга Ніцше природа сміху обумовлюється атавізмом страху. Протягом багатьох століть людина була підвладна страху, тому, якщо якась проблема вирішується без небезпеки для життя, це саме по собі стає джерелом позитивних емоцій. Такий перехід від миттєвого страху до швидкоплинних веселоців і називається комічним. У XX столітті нове трактування комічного дав австрійський психолог, Зигмунд Фрейд. За його словами, комічне, яке проявляється в сміху та в дотепності, є

виявленню підсвідомого. Комічне, поряд з героїчним та трагічним, прекрасним та звеличеним, являє собою одну з найбільш значних і в той же час досить складних категорій естетики. Під «комічним» маються на увазі як об'єкти, природні події, відносини, які виникають між ними, так і певний вид творчості, суть якого зводиться до свідомого будування певної системи понять або явищ, а також системи слів, що використовують з метою викликати комічний ефект [12, 7]. Комічне - прекрасна сестра смішного, що породжує натхнений естетичними ідеалами, соціально значимий, високий, світлий сміх, який заперечує одні людські якості і суспільні явища та затверджує інші. Оскільки обставини грають важливу роль, явище може буди або смішне, або комічне [7, 79].

Комізм є соціальним завдяки своєму об'єктивному (особливості предмета) та своєму суб'єктивному (характер сприйняття) боку. Сприйняття комічного завжди соціально обумовлене. Те, що смішно одній людині, іншій може здаватися сумним. Історичне, загальнолюдське, національне та класове все це знаходяться в комічному в складній діалектичній єдності.

Комедія – це плід, що розвивався цивілізацією. Сміх за своєю природою демократичний. Він виступає в якості ворожої сили всім формам самовладдя, нерівноправності, насильства [7, 81]. На цій особливості заснована сатира чарівної казки Андерсена про голого короля. Адже король лише до тих пір король, поки оточуючі ставляться до нього як піддані. Але варто було людям повірити очам своїм, зрозуміти, що король голий, народ засміявся - і прощай чиношанування, поклоніння. Можна сказати, що комічність ворога - його ахіллесова п'ята. Розкрити комічність супротивника - значить здобути перемогу, подолати страх та розгубленість, мобілізувати сили на боротьбу з ним. Сміх являє собою сучасну річ, його мішень завжди конкретна та певна. Навіть якщо сатирик пише про давно минуле, його сміх злободенний.

Сутність комічного - в суперечності. Комізм - результат контрасту, протистояння: потворного - прекрасному (Аристотель), автоматичного -

живому (А. Бергсон), безглузлого - розсудливому (Жан Поль Сартр, А. Шопенгауер), нікчемного - звеличеному (І. Кант), нескінченної зумовленості - нескінченному свавіллю (Ф. Шеллінг), помилкового - значному, міцному й правдивому (Г. Гегель) і так далі. Кожне з цих визначень виявляє та абсолютизує один з типів комедійної суперечності. Оскільки форми комічної суперечності різноманітні, в них завжди присутні два протилежних початка, перше з яких здається позитивним та привертає до себе увагу, але на ділі обертається негативною властивістю. Французький філософ - просвітитель XVIII ст. Ш. Монтеск'є писав: «Коли неподобство для нас несподіване, воно може викликати свого роду веселощі та навіть сміх» [7, 82-83].

Для суперечності, що породжує комічне, характерно те, що перша за часом сприйнятий людиною бік суперечності виглядає значною та справляє велике враження, друга ж сторона, яку людина сприймає пізніше, розчаровує своєю необґрунтованістю.

Психологічний механізм комедійного сміху, як не дивно, дуже схожий на механізм переляку або здивування. Ці різні прояви духовної діяльності пов'язані між собою однаковими переживаннями, які не обумовленні попередніми подіями. Людина може бути налаштована на сприйняття значного, суттєвого, а перед нею раптом постає незначне; вона очікує побачити щось прекрасне, а перед нею - потворний, бездушний манекен.

Найбільш важливим показником та результатом природної комічної ситуації є сміх, спектр якого поширюється від беззлобно-добродушного кепкування до нещадного знущання. Тому комізм неодмінно вимагає розмежування відтінків сміху, проявів гами сміху в різних тональностях. Показниками сміху, із зовнішньої точки зору, є посмішка та гомеричний регіт. Усталеними термінами в естетиці та літературі є вирази типу «злий сміх», «гнівний сміх», «регіт», «грізний сміх», «саркастичний сміх», «веселий сміх». Ці терміни позначають градацію діапазону сміху [7, 89].

У ряді випадків мозок реагує на певні стимули, тому сміх має чисто

фізіологічний характер. Наприклад, посмішка та сміх новонародженого розглядаються як результат простого фізичного комфорту. Однак сміх – явище естетичне по своїй суті докорінно відрізняється від сміху – явища фізіологічного. Сміх висловлює природну, фізіологічну реакцію індивіда, його суб'єктивне ставлення до отриманого враження. Комізм же має більш загальний, об'єктивний зміст. Це найвищий щабель сміху [19, 63].

1.2. Види комічного

Традиційно в дослідженнях, присвячених комічному, виділяють чотири базові різновиди: гумор, сатира, сарказм і іронія [13, 71-76]. Однак вчені порізно тлумачать їх співвідношення.

Деякі дослідники не розглядають поняття «гумор», «сатира» і «іронія» як поняття, що відносяться до однієї категорії, аргументуючи це тим, що цілком може бути гумористична іронія та іронічна сатира [18, 57].

Тим не менш німецький філософ М. Гартман розглядав гумор не тільки як вид комічного, але і як спосіб сприйняття та створення комічного. Він писав: «Без комізму предмета немає гумору сприйняття, але і без гумору сприйняття немає комізму предмета» [43]. Тобто у ХХ столітті гумор розуміли не тільки як вид комічного, але і як щось необхідне для його існування. Об'єктом гумору є окремі смішні, відносно терпимі недоліки. Гумор бачить в своєму об'єкті риси, які відповідають ідеалу. Досить часто його використовують, коли дають характеристику позитивним героям. Ч.Діккенс, Л. Стерн та П. Бомарше робили своїх героїв смішними для того, щоб вони більше подобались читачам. За допомогою гумору висміюють дивне та дивовижне у нашому житті, яке відрізняється низьким ступенем злободенності та критичності [42].

Сатира, навпаки, спрямована на явища, які відхиляються від ідеальних уявлень. Під сатирою розуміють вид комічного, об'єктом якого є соціальні пороки, що мають широку суспільну значимість, порушення звичаїв та норм

моралі, а також певний вид художніх творів. Між тим, сатиричне відношення не дорівнюється критичному. Так М. Чернишевський писав: «Сатиричний напрямок відрізняється від критичного, як його крайність, що не піклується про об'єктивність картини та допускає утрирування» [41]. Сатира розуміється як вища форма критики, в ній вигляд явища, яке осміюють може бути деформований; але головне в сатирі - комедійна критика, яка підводить до заперечення явища через протиставлення його ідеалу. Навколо об'єкта сатири виникають суперечки. Так, Г. Пospelов в «Теории литературы» стверджує: «Сатира - це іронічне узагальнення життя суспільства, що показує протиріччя між високим становищем людей та їх внутрішньою нікчемністю» [41]. Ю. Боров не згоден з таким соціальним розумінням об'єкта сатири: «невірно бачити об'єкт сатири тільки там, де є «високе положення, яке займає людина», тільки там, де є «високі громадські інстанції», які він собою являє» [41]. Інколи буває так, що сатира виникає через трагічні наслідки існування комічного явища, вона настільки небезпечна, що гнів та ненависть письменника доходить до межі та заглушають сміх. Не дивлячись на це, все ж таки така сатири залишається дотепною, парадоксальною формою висвітлення дійсності. Таким чином, під сатирою розуміється критичне ставлення до зображуваних в художньому творі явищ, які визначають вибір засобів та характер образів [41].

Сарказм — зла й уїдлива насмішка, вищий ступінь іронії, троп і засіб комічності, в основі якого лежить гострий дошкульний глум, сповнений зневаги. Сарказм заснований не лише на посиленому контрасті між тим, що розуміється і тим, що висловлюється, але і на безпосередньому навмисному оголенні того, що розуміється [36]. Для сарказму характерна невідповідність позитивного значення висловлювання та різко негативного підтексту, який явно присутній в ньому. Часто про сарказм говорять як про вищу форму іронії, проте алегоричність іронії в сарказмі послаблюється. В іронії те, що говориться прямо протилежно тому, що мають на увазі; сарказм - невдаваний вираз негативної оцінки та неприймання предмета глузування. До того ж наявність двох планів

вираження значиме для сарказму - просто в ньому іронія самовикривається, навмисно спростовується. Можна сказати, що сарказм «проявляє» комічні межі предмета, не вимагаючи сміху від читача та не знаходячи себе ні в усмішці, ні в інтонаціях люди, що сміється [43]. Говорячи про іронію, як про форму комічного, її визначають як критичне ставлення о внутрішньої порожнечі, нікчемності, що прикривається зовнішністю. Зазвичай іронію розпізнають через невідповідність форми та змісту висловлювання: за позитивною оцінкою об'єкта іронії прихована гостре глузування; до цього ж чим глибше прихований її справжній сенс, тим іронія більш образлива. Іронія відрізняється від інших видів комічного тим, що має власну структуру, яка в свою чергу пропонує широкий діапазон відтінків для того, щоб автор міг більш чітко передати своє ставлення. Розуміння іронічного висловлювання вимагає певного підходу – детального вивчення тексту. Деякі дослідники виділяють сатиричну та гумористичну іронію [41]. Сатиричною іронію будуть вважати, якщо рівень неприйняття явища високий, тобто гумор сприймають як щось недопустиме та негативне. Тут говорять про «їдку» або навіть «злу» іронію. Гумористичною іронія буде якщо рівень несхвалення низький та приймається, в загальному, все явище. Сарказм як нищівне заперечення в формі перебільшеного визнання, «спростована» іронія – це крайня форма іронії [41]. Письменники, які часто використовують іронію, мають певну позицію, своє уявлення та ідеали, що кореняться не стільки в культурі, скільки в їхніх думках. Це дозволяє письменникам обирати об'єкти для критики, роблячи висновки з власних уявлень про правильне. Якщо уявлення письменника не збігається з культурними уявленнями про суспільно значущі норми, іронія набуває риси цинізму [41].

Б. Дземідок в своїй монографії «О смешном» робить спробу класифікувати форми комічного. «В залежності від емоційної насиченості і від наявності раціонально-оцінних елементів можна виділити два принципово різних типи комічного. Перший - комізм елементарний, не оцінний і не

раціональний, який майже завжди іскрить безтурботними веселощами, дуже часто примітивний. Інший тип - комізм складний, гумористично-сатиричний, раціональний та оцінний. У межах другої складності категорії комічного виділяють зазвичай дві форми: гумористичну та сатиричну, а також відповідні їм два типи творчості: гумористику та сатиру. Критерієм класифікації служить відношення художника до об'єктів комічного» [12, 99].

Деякі автори не розглядають сатиру як вид комічного взагалі (Микола Чернишевський, наприклад, виділяє тільки три форми комічного: фарс, гостроту та гумор), а Анрі Бергсон вважає гумор (так само, як і іронію) однієї з форм сатири [42]. В інших випадках дослідники розглядають іронію як самостійну форму комічного. Наприклад, вони зазначають, що гумор, сатира, сарказм і іронія – це прояви комічного, які належать до однієї категорії та говорять про те, що «гумор відрізняється від інших видів комічного більш м'яким ставленням до недоліків життєвих явищ, поведінки людей, здатний викликати лише незлобиву посмішку» [14, 40]. Гумор дозволяє побачити звеличене в обмеженому і малому, значне в смішному і недосконалому. Сміх в гуморі не носить знищувальний або амбівалентний характер: це не осміяння властиве сатирі, тобто гумор закликає не до знищення, а до його вдосконалення. М.Р. Желтухіна підкреслює, що для сатири характерна негативна забарвленість формальних і змістових аспектів, гумор сприймається позитивно в обох випадках, а іронія представляється собою комбінацію зовнішнього позитивного сюжету з внутрішнім негативним [15, 37-39]. Сатира - це «особливо гостра і уїдлива форма викриття існуючих соціально-суспільних реалій, що несе в собі негативну їх оцінку» [15, 36-40]. Іронія ж розглядається як тонка, гостра насмішка, виражена в прихованій формі [14]. Через свою інтелектуальну зумовленість та критичну спрямованість іронія наближується до сатири; проте між ними проводиться грань та іронія розглядається як перехідна форма між сатирою і гумором. Згідно з цим положенням, об'єктом іронії переважно є невігластво, в той час як сатира володіє нищівним характером,

створює нетерпимість до об'єкта сміху. Іронія - засіб незворушної холодної критики.

Термін «комічне» прийнятий в літературі з естетики як слово, яке позначає загальне і широке поняття. Іноді говорять про види комічного - такі, як гумор, сатира, гротеск, іронія, карикатура, пародія і т.д. Подібне виділення видів комічного виникає від змішання форм і прийомів комічного. Гротеск, карикатура, пародія входять в техніку гіперболи і в сукупності становлять прийом деформації явищ, характерів. Ось чому їх не можна вважати формами комічного. Вони однаковою мірою служать і сатирі і гумору [23,78].

Б. Дземідок вважає, що «поділ комічного на гумор, сатиру, іронію, гротеск, карикатуру, гостроту, пародію і т.д. є порушенням елементарних законів логіки. Такий поділ не бере до уваги ні принцип повного поділу поняття, ні принцип єдності критерію класифікації на кожному її етапі» [12, 103].

1.3. Прийоми та засоби створення комічного

Засоби і прийоми комічного з'являються не відразу, поступово з розвитком літератури збільшується їх кількість, збагачується зміст. Ю.Борев, говорячи про засоби класичної сатири, вважає за необхідне особливо відзначити «...самовикриття і взаємовикриття сатиричних персонажів, поширене порівняння їх з тваринами і уречевлення, комедійний контраст, мовні комедійні засоби (каламбур, комедійна характеристика, сатиричне іносказання та алегорія)» [5,200]. Цей перелік, в основному, згодом зберігається Ю.Боревим [6,113]. Однак слід зазначити, що даний перелік не складає однопорядкового класу. Тут явно змішуються засоби та прийоми комічного, скажімо, техніка гіперболізації є одним з найбільш активних способів деформації фактів і явищ; або ж викриття себе та один одного пов'язано зі структурою твору і його сюжетом [6,140]. Багатозначність, омонімія, каламбур,

іносказання, комічний контраст і т. п. є мовними засобами комічного. Неправомірно ставити в один ряд такі чинники одного порядку як насмішка, іносказання, гіперболізація (і її види - гротеск, карикатура, пародія, фантастика), комічна деталь, комічна інтрига, комічна ситуація, комічний характер, контраст, каламбур і т. д. Деякі з них - алегорія, контраст, каламбур та інші розглядаються як «особливі засоби». Ця думка справедлива, проте в неї немає подальшого розвитку. Без мовного матеріалу неможливо самовикриття і порівняння, втілення і гіперболізація, створення комічних характерів і т. п. Більшість з них пов'язано з вживанням в комічному сенсі видів метафори.

Б.Дземідок в своїй роботі, присвяченій теорії комічного, хоча і не розглядає засоби комічного, дослідженню його форм і способів відводить особливе місце. Він зазначає п'ять прийомів створення комічного: видозміна і деформація явищ; несподівані ефекти; несумірність у відносинах і між явищами; уявне об'єднання абсолютно різнорідних явищ: створення явищ, які по суті або за видимості відхиляються від логічної або праксеологічної норми.

1) Видозміна і деформація явищ

Перебільшення або надмірне зменшення перетворюють свій об'єкт в явище, яке відхиляється від норми, відповідно, роблячи його комічним. Техніка перебільшення (або надмірного зменшення) лежить в основі таких прийомів як пародіювання та гротеск [12, 66-71].

2) Несподівані ефекти і вражаючі зіставлення

Комізм може полягати в несподіваному сюжетному ході подій або повороті думки. У деяких випадках несподіванка може складатися в відсутності несподіванки. Комічний ефект створюється і в разі зіставлення явищ різних або навіть взаємовиключних, коли в результаті цього зіставлення може виявитися вражаюча подібність між безглуздом і тим, що вважається нормою, абсурдними та буденними ситуаціями [12, 72-76].

3) Несумірність у відносинах та в зв'язках між явищами

Комічними можуть бути анахронізми з області моралі, поглядів, мови, способу

мислення і т. п. Прийомом, що створює комічний ефект, може бути змішання рис, які властиві різним епохам [12, 76].

4) Уявне об'єднання абсолютно різнорідних явищ

Одним з найбільш сильних і виразних прийомів комічного є об'єднання явищ різних сфер, різних художніх методів. Комічний ефект може створюватися за допомогою ситуацій, при яких поведінка героя не відповідає обставинам, зовнішній вигляд - поведінці, думка про себе - фактичній значимості, теорія - практиці. Комічними є і висловлювання, де прихована суть використовується для заперечення буквального сенсу, уявне схвалення або похвала є завуальованим осудженням або докором [12, 76-83].

5) Створення явищ, які по суті або за видимості відхиляються від логічної або праксеологічної норми

Комічний ефект створюється сюжетами, в яких відбувається виконання роботи явно безцільної, для досягнення мети береться невідповідний засіб, явно просте завдання надмірно ускладнюється. Також використовуються різноманітні порушення логічних норм з метою викликати комічний ефект: помилки у висновках і невірні асоціації, відсутність логічного зв'язку між пропозиціями і частинами пропозицій, несподівані вставки і повороти теми, старанність в конструкції фрази, невірне вживання слів, парадоксальні висловлювання та інше [12, 84-88].

Можливо вузьке і широке розуміння терміна «засоби комічного». У широкому сенсі засобами комічного може вважатися все, що сприяє створенню комічного ефекту. Однак під «засобами комічного» в художньому творі зазвичай маються на увазі мовні засоби. В.Я. Пропп зазначає, що «якщо будь-яку комедію переказати «своїми словами», вона не здасться смішною». Таким чином, в словесному мистецтві мова - не оболонка, а складає одне ціле з усім твором [22, 173].

Мова являє собою найбагатший арсенал комічних засобів. Мовні засоби створення комічного доволі різноманітні і включають в себе тропи, стилістичні

фігури і так звані «особливі засоби»: іронію, гру слів, «говірки» імена та каламбури. Ми коротко розглянемо деякі з них [23,82].

Метафора - троп, що складається у вживанні слів і виразів у переносному значенні на підставі подібності, аналогії і т. п. [2, 231-232]. Комічний ефект може створюватися, коли образ, що полягає в метафорі, різко протиставляється контексту, несе в собі перебільшення або надмірне зменшення. Комічний ефект часто створюється за допомогою стертих («мертвих») метафор, коли в несподіваному контексті вони втрачають своє метафоричне значення і на перший план виходить значення буквальне [34, 68]. Також як задля комічного ефекту можуть використовуватися змішані (ламані) метафори, що містять в собі елементи кількох метафор, буквальні значення яких логічно несумісні [35, 35].

Образне порівняння - фігура мови, яка полягає в уподібненні одного предмета іншому, у якого передбачається наявність ознаки, спільної з першим [2,450]. Якщо образ, що полягає в порівнянні, вкрай несподіваний, суперечливий або двозначний, це призводить до створення комічного ефекту [35, 34].

Одним з видів метафори є уособлення (персоніфікація) - приписування особистісних якостей або характеру до неживих об'єктів або абстрактних понять [16, 211]. Комічний ефект за допомогою уособлення може створюватися в тих випадках, коли якому-небудь абстрактному поняттю, що асоціюється з чимось звеличеним, великим, приписують властивості або поведінку дріб'язкового, «низького», що не відповідає сталому образу.

Також уособлення володіє великим комічним потенціалом в поєднанні з прийомом уречевлення людей і поширеного порівняння їх з тваринами, птахами, комахами та неживими предметами [5, 224].

Для створення комічного ефекту також може використовуватися метонімія - троп, заснований на асоціації за суміжністю: замість назви одного предмета вживається назва іншого, пов'язаного з першим постійним

внутрішнім або зовнішнім зв'язком (між місцем і людьми, які в ньому знаходяться, між процесом і його результатом і т.п.). Однією з різновидів метонімії є синекдоха - заміна однієї назви іншою за ознакою партитивної кількісної відносини між ними (назва цілого замінюється назвою його частини). [1,127]. Метонімія широко використовується для створення гри слів, наприклад, в тих випадках, коли контекст актуалізує буквально значення, таким чином, створюючи контраст або протиріччя з переносним значенням.

Свідоме перебільшення або надмірне зменшення, що лежать в основі прийому деформації явищ, є потужними засобами комічного. У мові вони виражаються за допомогою гіперболи, літоти та мейозиси.

Гіпербола - фігура мови, яка полягає в явному перебільшенні, що підсилює виразність, це додає висловлюваному емоційний характер [2,99]. Гіпербола часто поєднується з іншими стилістичними прийомами, надаючи їм відповідне забарвлення: гіперболічні порівняння, метафори і т. п.. Зображуваний характер або ситуація також можуть бути гіперболічними.

Літота - тропа, який вживається в якості антоніма з запереченням, як засіб риторичного «зменшення» [2,220]. Мейозис - фігура мови, яка полягає в явному зменшенні ступеня або властивості чого-небудь [2,226]. Надмірне зменшення є одним з головних засобів створення комічного ефекту в англійському гуморі та використовується в інших фігурах мови (наприклад, іронії). Особливо яскраво комічний потенціал надмірного зменшення реалізується в поєднанні з перебільшенням.

Одним з найпоширеніших способів створення комічного ефекту є повтор - фігура мови, яка полягає в повторенні звуків, слів, виразів і т.п. у відомій послідовності [2,327]. Термін «повтор» охоплює безліч різних художніх засобів, в основі яких лежить повторення будь-яких елементів. Він може бути звуковим, морфемним, лексичним, фразовим, синтаксичним, образним (повтори мотивів, ситуацій) та інше. Повтор має великі можливості створення комічного ефекту в тих випадках, коли використовується несподівано (читач не

чекає в даний момент повтору) [30,183-184]. Комічний ефект може створюватися і за допомогою несподіваної відсутності повторюваного раніше елемента.

Для створення комічного ефекту повтор може використовуватися в поєднанні з багатозначністю слова або виразу, наближаючись за своєю стилістичною функцією до гри слів [1,178].

Одним з різновидів повтору є плеоназм - дублювання лексем (лексичний плеоназм) або граматичних форм (граматичний плеоназм), а також надто багатослівна передача змісту, який можна висловити коротше.; наявність декількох мовних форм, що виражають одне і те ж значення, в межах закінченого відрізка мови або тексту, а також саме мовне вираження, в якому є подібне дублювання [30,184].

Для створення комічного ефекту також широко використовуються виражальні засоби, в основі яких лежить якесь порушення, неправильність.

Зевгма - стилістична фігура, яка означає сполучення двох слів, які через присудок підходять один одному, аби створити комічне враження. Також це значення трактують як риторичну фігуру, що ґрунтується на побудові довгого мовного періоду таким чином, що у реченні з однорідними підрядними членами присудок представлений на початку, а далі мається на увазі [37].

Оксюморон - фігура мови, яка полягає у з'єднанні двох антонімічних понять (двох слів, які суперечать один одному за змістом). [2,286] Зіткнення двох несумісних понять привертає увагу до протиріччя, викликає несподівані асоціації.

Комічний ефект може створюватися і за допомогою стилістичного забарвлення - експресивних властивостей лінгвістичних засобів, що накладаються на його основне, або предметно-логічне, значення [2, 285]. Часто обіграється невідповідність між формою та змістом: «низький» зміст та «високий» (зокрема, «біблійний») стиль або, навпаки, «високий» зміст та розмовна або навіть простомовна манера оповіді [25, 459].

Стилістичні можливості мови в гумористичних творах часто використовуються у вигляді зіткнення в одному тексті елементів різного стилю, змішання реєстрів і стилів мовлення. І чим більше міжстильові відмінності, тим сильніше комічний ефект. Свого максимуму він досягає при зіткненні пишномовних або суто наукових виразів з виразами простомовними або діалектними [25, 466].

Відступ від нейтральної мови може виражатися і в використанні евфемізму - слова або словосполучення, що вживаються замість найменувань прямих та більш точних, але визнаних в умовах спілкування непристойними або грубими. Комедійний ефект може створюватися за допомогою гіперболізації евфемізму (коли заміна відбувається там, де в ній немає необхідності) або ж в його індивідуальності [25, 462].

Для створення комічного ефекту можуть використовуватися і власні імена (наприклад, прізвища і прізвиська), за допомогою яких автор або натякає на властивості зображуваних їм героїв, або створює контраст імені, говорюче про якісь позитивні якості, негативний характер персонажу або навпаки [22, 104-107]. Імена можуть і не бути значущими самі по собі, але грати роль в створенні комічного ефекту, наприклад, у каламбурі. Для англomовних художніх творів характерно використання гри слів: авторських okazіоналізмів, каламбурів, алюзій.

В англійській мові безліч засобів для створення нових слів, що часто використовується для підвищення експресивності та створення комічного ефекту. Творчій словотвір створює комічний ефект своєю новизною, незвичністю. Результатом цього стають okazіоналізми - індивідуально-авторські слова, створені письменником відповідно до законів словотворення мови, за тим моделями, які в ній існують [38].

Особливим комічним засобом є каламбур - стилістичний прийом зближення різних за значенням слів, іноді схожих за звучанням, який створює комічний ефект [39]. Комічний ефект в каламбурі створюється при зіткненні

або, навпаки, несподіваному об'єднанні двох несумісних значень в одній фонетичній (графічній) формі [9, 289-290].

Формальні прийоми створення каламбуру дуже різноманітні. До них відносяться різні співзвуччя, повні та часткові омоніми, пароніми і такі мовні феномени, як полісемія або видозмінення стійких лексичних зворотів [8, 199].

Каламбур складається з двох частин, одна з яких представлена словом або словосполученням, а друга - словом, словосполученням або контекстом (експліцитним або імпліцитним). Ці частини пов'язані, з одного боку, спільністю форми, а з іншого - відмінністю або протиставленням в значенні, на якому і будується комедійний ефект. Відносини між частинами засновані або на ефекті «обманутого очікування», або на ефекті «комічного шоку» [25, 59].

Найчастіше неточне цитування текстів є надзвичайно поширеним. Вживання неточних цитат в новому контексті кардинально змінює зміст та призводить до комічного ефекту. У широкому сенсі цитування включає в себе алюзію – літературні, міфологічні або історичні посилання на епізоди, імена, назви. При цитуванні поводження з першоджерелом може бути досить вільним (це може навіть забезпечити додатковий комічний ефект) [25, 475-477].

Конверсія - вкрай ефективний метод словотворення в англійській мові, хоча конверсія майже не може бути застосована, наприклад в українській мові. Суворі правила в українській мові заважають перекладу новоутворень так, щоб вони не звучали нерозумно або різко [31,96].

Перифраз - «іносказання», перифраз є тропом, який здатний висловити одне поняття за допомогою декількох. Перифразом можна назвати не пряму згадку об'єкта шляхом опису цього об'єкта. Наприклад під перифразом «нічне світило» мається на увазі «місяць». Назви об'єктів змінюються на властивості об'єкта, наприклад, «ми» звучить куди приємніше ніж простий займенник «я», а такий перифраз як «цар звірів» давно вкоренився замість простого поняття «лев».

Нерідко перифраз використовується для описового виразу «низьких» або

«заборонених» понять («нечистий» замість «чорт», «обійтися носовою хустинкою» замість «висякатися»). У цих випадках перифраз є одночасно і евфемізмом [31,116].

Перифраз є одним з улюблених прийомів англійських письменників для створення гумористичного ефекту. Даний прийом полягає в тому, що найменування предмета або явища змінюється на вказівки його ознак, як правило, це найбільш характерні ознаки, здатні до посилення образотворчості мови.

У ряді інших засобів створення комічного надзвичайну роль грає іронія - вживання слова або виразу, яке несе зворотній сенс буквальному з метою тонкої або прихованої насмішки [2,185]. Оцінка іронії і її сприйняття як комічного залежить більшою мірою від способу і ситуації її вживання і від того, на кого вона спрямована. Справжнє значення іронічного висловлювання часто формується з конотацій, недомовленостей, метафор, при цьому широкий контекст грає дуже важливу роль. Ще однією особливістю іронії є той факт, що для її реалізації в тексті можна використовувати і інші мовні засоби комізму [10,202-203].

Досить поширеним засобом використання іронії, а також створення гумористичного ефекту є синтаксична конвергенція. Дане визначення було введено в працях І.В. Арнольда. «Під синтаксичною конвергенцією розуміється особлива синтаксична конструкція, що складається з слова, яке підкоряється та двох або більше однопорядкових елементів, які знаходяться у відношенні підкоряння до підкорюваного слова. Брати участь у створенні конвергенції можуть засоби різних мовних рівнів» [1,232]. Синтаксична конвергенція часто засновується на використанні ефекту обманутого очікування.

Надзвичайно цікавий ускладнений випадок являє собою авторська метаіронія, яка можлива тільки в художніх текстах. Оповідання будується таким чином, що мова безпосередньо героя художнього твору, який оповідає не є іронічною з його точки зору, проте висловлювання, ситуація і контекст

будуються автором таким чином, щоб була зрозуміла «неправдивість», аномальність в тому чи іншому відношенні цього [33,363].

Часто автори поєднують ряд різних прийомів, для того, щоб висловлювання звучало жваво та незвично. Згідно стилю робіт авторів ХХ століття, їм притаманне вживання вставних конструкцій. Вставні конструкції дають можливість автору створити гумористичний ефект, а так само висловити своє емоційне ставлення та ставлення героїв до подій у тексті - співчуття, жаль, впевненість [29, 44-48].

Безліч вставних конструкцій, якими користуються англійські автори, складаються з вставних речень. Семантико-стилістична роль даних конструкцій є для авторів чудовим засобом досягнення комічного ефекту.

Однією з головних функцій вставних конструкцій є формування двох синхронних мовних планів, таких як: план оповідання та план розповідача. Комічний ефект при цьому досягається внаслідок протиріччя між спокійним (або нейтральним) тоном в оповіданні та їдкою манерою «зауважень».

Вставні конструкції здатні створювати в тексті розмовний відтінок. Вони роблять твір живим, емоційним і безпосереднім [27,32]. Вставні конструкції є своєрідними сплесками емоцій, що несуть величезне навантаження в плані семантики твору, оскільки автори вкладають у вставні конструкції додаткову інформацію, яка була в неповному обсязі розкрита в основному контексті твору.

Ще одним прийомом створення комічного в тексті можна вважати цитати. Цитати, що використовуються авторами взяті з різних джерел, найчастіше вони всесвітньо відомі (Біблія, У. Шекспір і т.д.) Вживання цитат, як прихованих, так і явних, які використовуються для створення гумористичного ефекту засновані на загальній тенденції, а також перетворення цитат в штампи, до переходу з області змісту в область коду. Для створення комічного ефекту використовується так зване «перекодування коду», тобто «Здатність одних текстів передавати свої ознаки іншим, створюючи тим самим

новий сенс» [21,100].

Вживання цитат майже завжди має на меті створити більший гумористичний ефект, який досягається невідповідністю між побутовим змістом тексту та високою поетичною забарвленістю. Змішання регістрів та стилів мовлення виразно об'єднані з цитатами за своїми сутнісними характеристиками. «При змішуванні стилів відбувається деформація старого коду (він перекроюється, перерозподіляються деякі елементи, що складають його структуру, тобто узагальнюючи, старий код пристосовується до виконання нового комунікативного завдання)» [21, 123].

Об'єднання текстових одиниць, які належать до різних стилістичних рівнів, в одному тексті, дає дуже сильний гумористичний ефект [32,26].

Злиття регістрів мови є вельми потужним експресивним засобом. Розбіжність стилів вираження та контексту формує відповідну основу з метою досягнення гумористичного ефекту. Так як саме стиль висловлювань показує розбіжність між поверхневим та глибинним змістом [20,48].

Підводячи підсумок, можна відзначити, що будь-які виразні засоби, існуючі в мові несуть в собі можливість створення комічного ефекту, якщо їх використання веде до наявності будь-якого протиріччя, контрасту очікуваного і несподіваного, реального і уявного, «високого» і «низького» і т.п.

1.4 Перекладацькі трансформації для передачі комічного

Існує велика кількість робіт, присвячених перекладу безеквівалентної лексики. Серед них статті про переклад реалій, термінів, неологізмів, архаїзмів, просторіч, сленгу та багато інших. Окремо серед цих, важко перекладацьких одиниць виділяється гумор. Безсумнівно, при перекладі жартів, каламбурів та інших гумористичних одиниць виникають певні труднощі. Часом той чи інший каламбур буває просто неможливо передати рідною мовою. Те ж можна сказати і про англійські анекдоти, так як більшість з них будується на грі слів.

Для передачі всього різноманіття комічних засобів в художньому творі перекладач користується різними способами, прийомами та трансформаціями. Вибір цих способів, прийомів та трансформацій залежить не тільки від засобів, використаних автором в оригіналі, але і від комічного потенціалу цих засобів, а також від того, які мовні засоби комічного характерні для мови перекладу (ПМ). Розглянемо детальніше основні види трансформації.

Лексичні трансформації застосовуються тільки у тому випадку, коли у вихідному тексті зустрічаються терміни з тієї або іншої професійної області, які (ще) відсутні в мові перекладу, або такі, що мають іншу структурно-функціональну впорядкованість у мові перекладу [3,44]. Основним видом перекладацьких трансформації є транскодування – такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Розрізняють чотири види транскодування: 1) транскрибування (коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови, наприклад: англ. *reak* – укр. пік); 2) транслітерування (слово вихідної мови передається за літерами, наприклад: англ. *laser* – укр. лазер); 3) змішане транскодування (транскрибування з елементами транслітерування, наприклад: англ. *overlock* – укр. оверлок); 4) адаптивне транскодування (коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу, наприклад: англ. *pallet* – укр. палета, англ. *platform* – укр. платформа) [3,44]. В більшості випадків ці прийоми застосовуються для передачі власних назв, імен і т.п.

При перекладі гумористичного тексту транслітерація та транскрипція можуть використовуватися для передачі тих імен, в яких називна функція все ж переважає над комунікативною (план вираження закриває план змісту) [9,216]. Між прізвиськами та іншими говіркими іменами немає великої різниці: їх зміст виявляє тільки контекст, і тільки при такому осмисленні перекладач зобов'язаний довести до свідомості свого читача їх внутрішній зміст [9,219]. Прагнення перекладача осмислювати всі «говірки» імена не буде виправданим,

якщо вони не мають підкресленої опори в тексті [9,218]. Але підчас перекладу все ж не слід забувати про «хибних друзів перекладача» (таких як *data*, *academic*, *cabinet* та ін.), транслітераційний спосіб перекладу яких призводить до грубих викривлень змісту [3,44].

При перекладі термінологічних одиниць застосовують також інший прийом лексичних трансформацій – калькування. Калькування – це передача не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Даний прийом застосовується при перекладі складних за структурою термінів. [3,45].

При перекладі гумористичних творів цей прийом характерний не для передачі значень слів-реалій, а при відтворенні індивідуально-авторських okazіоналізмів [8,118-120]. До калькування вдаються і при перекладі фразеологічних одиниць, коли необхідно зберегти не тільки їх зміст, але і їх образно-сміслову основу [8,118-120]. У художньому мовленні фразеологізми можуть піддаватися так званому «розкладанню», тобто деформації, видозміні в певних індивідуально-авторських цілях. [8,194-195]

Також калькування може застосовуватися підчас передачі каламбуру. Теоретично при перекладі каламбуру ідеалом можна вважати кальку - копіювання змісту і форми відповідної трансформованої одиниці, тобто в принципі прийом, яким скористався автор оригіналу [9,310].

Інші трансформації, які використовують при перекладі комічного - це лексико-граматичні трансформації. Білозерська Л.П. виділяє декілька видів лексико-граматичних трансформацій а саме: антонімічний переклад, експлікація або описовий переклад, додавання, вилучення та контекстуальна заміна. Зокрема, перекладачі використовують лише деякі з них, тож розглянемо найголовніші.

Експлікація або описовий переклад. При описовому перекладі лексична одиниця іноземної мови замінюється словосполученням, що експлікує її

значення (тобто дає пояснення або опис цього слова). До описового перекладу висувають такі вимоги:

- 1) опис не повинен бути надто докладним;
- 2) переклад повинен точно відбивати основний зміст позначеного терміном поняття;
- 3) синтаксична структура словосполучення не повинна бути надто докладною [3,48].

Завдяки експлікації можна передати значення будь-якого слова, що не має аналога у мові перекладу, але значним недоліком такого прийому є те, що він дуже громіздкий та багатослівний.

При перекладі гумористичних творів цей прийом може використовуватися для передачі авторських оказіоналізмів. Індівідуально-авторське словотворення грає важливу роль у художньому мовленні автора. Однак, далеко не завжди перекладач може створити нове слово в мові перекладу, вдаючись, в такому випадку, до більш-менш вдалих описових еквівалентів [8,122-124].

Додавання – це вид трансформації, при якому в перекладі використовуються додаткові лексичні одиниці для передачі імпліцитних елементів змісту оригіналу. Часто цей прийом застосовується при перекладі для запобігання викривлення змісту у мові перекладу [3,48]. Дуже часто додані слова несуть в собі прагматичну інформацію, яка відома носіям вихідної мови але не носіям мови перекладу.

Вилучення – це вид трансформації, прямо протилежний додаванню. При перекладі і подальшій редакторській корекції до цього виду трансформації частіше всього звертаються, коли певна лексична одиниця є семантично надлишковою, тобто виражає значення, яке може бути зрозумілим з контексту. До подібної трансформації належить усунення так званих “парних синонімів”.

Не завжди вилучення використовують тільки аби усунути мовну надмірність. Характерна для англійської мови тенденція до максимальної

конкретності, що виражається у вживанні числівників, назв мір та ваги, вимагає іноді вдаватися до вилучення [4,230]. У деяких випадках облік прагматичного фактора виражається у вилученні тих чи інших слів у перекладі [4,128].

Перекладач за допомогою прийомів додавання та вилучення може утримувати рівновагу експліцитності при перекладі гумору. У деяких випадках комічне не можна перевести без якихось сигналів, що пояснюють іронічний або двозначний підтекст висловлювання. З іншого боку, вилучення деяких слів може допомогти в перекладі за для передачі комічного ефекту.

Бархударов Л.С. у своїй книзі «Язык и перевод» виділяє ще один прийом для передачі комічного – наближений переклад (тобто переклад за допомогою «аналога»). Наближений переклад полягає у пошуку найближчої за значенням відповідності в мові перекладу для лексичної одиниці вихідної мови (ВМ), оскільки в ПМ не має точних відповідностей [4,101].

Цей прийом іноді використовується для перекладу важливих власних імен. Відмова від передачі, хоча б приблизного значення цих імен призводить до втрати інформації, оскільки такі імена можуть містити в собі характеристику певних властивостей і якостей персонажів в ВМ [4,139-140].

Відтворюючи важливі власні імена, перекладачі часто вже не зберігають у них подібності з внутрішньою формою імен оригіналу, а винаходять для імені нову внутрішню форму, так як в таких випадках важливіше зберегти за словом функціональну інформацію, відступивши від точної передачі інформації смисловий [8,64-65]. Автор створює смислові імена, спираючись на існуючі традиції та моделі вихідної мови [8,161]. Функціональний підхід до перекладу смислових імен виявляється головним чином при відтворенні комічних, іронічних і сатиричних імен епізодичних персонажів [8,175].

Лексико-семантичні трансформації грають неабияку роль при передачі комічного ефекту. Білозерська Л.П. у своїй книзі «Термінологія та переклад, Навчальний посібник» пише, що лексико-семантичні трансформації – це спосіб перекладу лексичних одиниць іноземної мови шляхом використання одиниць

мови перекладу, які не збігаються за значенням з вихідними, але можуть бути виведені логічно [3,45].

Одним з видів лексико-семантичних трансформацій є конкретизація – процес, при якому одиниця більш широкого, конкретологічного змісту передається в мові перекладу одиницею конкретного змісту. При перекладі з української мови іноді необхідно робити заміну слова чи слово сполучення, що мають більш широкий спектр значень, еквівалентом, який конкретизує значення згідно з контекстом або стилістичними вимогами. Наприклад, поняття “досліджувати” в українській мові може вживатися в різних ситуативних умовах, і його конкретне значення значною мірою упорядковується контекстом; в іноземній мові цьому поняттю будуть відповідати різні, більш вузькі за значенням одиниці, в залежності від контексту [3,45].

Бархударов Л.С. пише що, конкретизація може бути мовною та контекстуальною. При мовній конкретизації заміна слова з більш широким значенням словом з більш вузьким значенням обумовлюється розбіжностями в побудові речення двох мов [4,210] Контекстуальна конкретизація зумовлена не системно-структурними розбіжностями між ВМ і ПМ, а факторами даного конкретного контексту, найчастіше, стилістичними міркуваннями [4,210].

При перекладі термінів також можливим є застосування прийому генералізації. Генералізація вихідного значення має місце в тих випадках, коли міра інформаційної упорядкованості вихідної одиниці вища за міру упорядкованості, що відповідає їй за змістом у мові перекладу [3,46].

Конкретизація та генералізація також можуть зберігати, так би мовити, «золоту середину» підчас передачі комічного ефекту. В деяких випадках, при перекладі може бути втрачений комічний ефект, оскільки він створювався за допомогою багатозначності або двозначності висловлювання. Таку втрату можна компенсувати, за допомогою генералізації при передачі іншої одиниці ВМ в тексті.

Модуляція або смисловий розвиток – це заміна слова або

словосполучення іноземної мови, значення яких можна вивести логічним шляхом з вихідного значення. Прийом смислового розвитку полягає в заміні словникового відповідника при перекладі контекстуальним, логічно пов'язаним з ним. Якщо врахувати, що всі значущі частини мови діляться на три категорії: предмети, процеси і ознаки, то в ході перекладу спостерігається вражаюча різноманітність замін як у середині кожної категорії, так і між різними категоріями. Для передачі одного і того ж змісту засобами іншої мови часто байдуже, якою формою слова буде виражено цей зміст. Предмет може бути замінений його ознакою, процес – предметом, ознака – предметом або процесом і т. п. [3,46]. Прийом модуляції може бути використаний під час перекладу гри слів або каламбурів, адже він допомагає у пошуку еквівалента, розширюючи область пошуку для передачі базового елемента, на якому і заснована гра слів.

Наступним видом трансформацій є граматичні трансформації. Багато труднощів при перекладі гумористичних текстів пов'язані не лише з перекладом окремих термінів, а з передачею правильного змісту кожної фрази, оскільки дослівний переклад не завжди може це забезпечити [3,54]. Тому доволі часто перекладач застосовує граматичні трансформації, які полягають у перетворенні структури речення в процесі перекладу відповідно до норм мови перекладу [3,46-47].

Одним з прийомів, який перекладач застосовує для передачі комічного ефекту, є заміна. Заміна – трансформація, яка застосовується, коли збереження частиномовної характеристики слова, що перекладається, призводить до порушення граматичних норм мови перекладу та норм слововживання. Така трансформація може застосовуватися для слів майже всіх частин мови і зазвичай супроводжується частковою або повною перебудовою структури речення, що перекладається [3,47]. У процесі перекладу можуть замінятися як граматичні одиниці - форми слів, частини мови, члени речення, типи синтаксичного зв'язку та ін. - так і лексичні. Крім того, перекладач може

замінити не тільки окремі одиниці, але й цілі конструкції [4,194].

Заміни можуть застосовуватися для того, щоб повідомити читачу, який читає текст мовою перекладу, ту чи іншу інформацію, безпосередньо не виражену в оригіналі, але, тим не менш, зрозумілою читачеві - носію ВМ [4,128]. Подібні заміни іноді застосовуються, наприклад, при перекладі метафор і метафоричних значень слів. Відповідною асоціативно-образною характеристикою можуть володіти різні слова, в оригіналі та перекладі, не еквівалентні один одному, в них різні предметно-логічні значення. У подібних випадках відтворення образного компонента його значення досягається, як правило, через заміну образу [17,87-88].

Білозерська Л.С. виділяє також контекстуальну заміну, але її вона відносить до лексико-граматичних трансформацій. Контекстуальна заміна – це такий вид трансформації, внаслідок якої перекладним відповідником стає слово або словосполучення, що не є словниковим відповідником і підібрано із врахуванням контекстуального значення слова та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу [3,49]. По суті, даний вид трансформації використовується в тих випадках, коли необхідно зробити уточнення (конкретизацію), узагальнення (генералізацію), змінити заперечну конструкцію на стверджувальну або зробити повне переосмислення. Цей вид трансформації поєднує в собі як елементи так і прийоми лексико-семантичних та лексико-граматичних способів перекладу [3,49].

Комісаров В.Н. в своїй книзі «Теория перевода» приділяє увагу, ще одному прийому - компенсації. Цей прийом використовується, коли при перекладі одиниці ВМ втрачається смисл, його відтворюють у тексті перекладу яким-небудь іншим засобом причому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що і в оригіналі. Таким чином, заповнюється («компенсується») втрачений смисл, і, в цілому, зміст оригіналу відтворюється з більшою повнотою. При використанні цього прийому нерідко граматичні засоби оригіналу замінюються лексичними і навпаки. Особливо часто прийом

компенсації застосовують для відшкодування втрачених стилістичних і образних аспектів змісту оригіналу [17,186].

У гумористичній літературі комедійний ефект часто створюється, коли в той чи інший стилістичний ряд включаються слово або слова з іншого стильового пласта, які завдяки контрасту збігання набувають оказіональної експресивності [8,57]. Перекладач повинен дати зрозуміти читачеві, що в даному випадку пряма мова та / або авторські відступи ненормативні. Найчастіше вдаються до функціональних аналогів при наявності таких в ПМ [9, 252].

Цілком типовою є ситуація, при якій лексичні одиниці двох різних мов, які повністю збігаються за своїм референціальним значенням, розходяться за стилістичною характеристикою регістру або емоційним забарвленням [4,115]. Така розбіжність нерідко призводить до того, що якісь з цих значень втрачаються при перекладі. Зазвичай це виражається в заміні стилістично або емоційно «маркованих» слів ВМ нейтральними словами ПМ [4,117].

При використанні подібних відповідностей порушується еквівалентність стилістичної характеристики слів в оригіналі та перекладі. Таке порушення може бути компенсовано, оскільки стилістичний компонент значення слова стилістично забарвлює не тільки саме слово, а й висловлювання в цілому. Тому цей компонент може бути відтворений в перекладі іншого слова в межах висловлювання або навіть в одному з сусідніх висловлювань, забезпечуючи необхідний ступінь стилістичної еквівалентності [17,84].

Висновки до I розділу

Проаналізувавши різноманітні концепції комічного можна зробити висновок, що більшість з них має однакову ідею – комічне складається з певних неправильностей, відхилень від норм та з того, що не підіймає проблемні питання. Головним чином комічне відрізняється від смішного тим, що одночасно має два, а то і більше прихованих смислів. Такі приховані смисли виникають, якщо автор спрямовує комічний ефект на явища соціального життя людей. Сміх та різні його види (посмішка, регіт, усмішка і т.п.) є живим проявом комічного, але між ними не можна поставити знак тотожності. Комічне та супутний йому сміх вчені вважають складовою частиною повсякденного життя, а психологи вивчають як явище психології людини. Комічне вивчають в працях з естетики, також воно присутнє в творах мистецтва як естетична категорія. На принципі неочікуваного засновується естетичний вплив на комічне: анекдоти, наприклад, повинні мати обов'язково парадоксальну, непередбачувану, оригінальну кінцівку - тільки тоді вони будуть сприйняті як дійсно смішні. Жарт, який повторений двічі, успіху мати не може: елемент непередбачуваності вже знищений. Існує велика кількість видів сміху, видів комічного - набагато менше. Комічне в літературі використовує здебільшого певний вид сміху – глузливий сміх. Процес та механізм подолання передачі гумористичного на мову перекладу стає найважливішим компонентом комічного. Не випадково всі дослідники обов'язково зупиняються на прийомах створення комічного. Тому при перекладі комічного в художніх творах слід не забувати про такі фактори як естетична функція тексту, відмінності у світосприйнятті, про знання, якими вже володіє або не володіє читач, а також про особливості засобів передачі комічного з мови оригіналу на мову перекладу та авжеж про перекладацькі прийоми. На вибір яких впливають особливості мовних засобів тексту оригіналу та літературні традиції мови перекладу.

Однак для адекватної реакції читача на комічне мови перекладу необхідна ще одна умова – цю умову лаконічно та точно сформулював Анрі Бергсон: «Смішне вимагає для прояву повної своєї дії як би короткочасну анестезію серця». Тому комічне та смішне радує читача - без цього життя було б нудне і безбарвне. Не випадково існує стійке словосполучення «почуття гумору»: гумор – це не просто «разовий» жарт - це інтелектуально-емоційна реакція на світ, притаманна конкретній людині , у різних людей ця реакція проявляється по-різному (хтось, вислухавши анекдот, уточнює , де потрібно було сміятися, а хтось починає реготати, навіть не дослухавши). Почуття гумору дозволяє людині і на себе поглянути як на потенційний об'єкт сміху; таким чином, гумор поширює сміх і на того, хто сміється.

РОЗДІЛ 2.

ШЛЯХИ ПЕРЕДАВАННЯ КОМІЧНОГО В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ О.ГЕНРІ

Англійська література займає значне місце у гумористичній літературі. Англійський гумор відомий у всьому світі, адже він будується на певних цінностях. Ці цінності можуть виражати бажання індивідуума або ж цілої групи людей. Зміни в ціннісних системах різних культур відбуваються досить повільно. Це приводить до того, що певний жарт або комічна ситуація в одній культурі викликає сміх, а для іншої – обурення. Часто протиріччя стосовно гумору виникають через різницю в сприйнятті навколишнього середовища. Такі протиріччя можуть з'явитися і в рамках одного і того соціального шару. Таким чином, можна сказати, що, оскільки, навіть в рамках однієї і тієї ж культури можливі подібні ситуації, то масштаб протиріч, який може виникти у різних народів дуже великий [24, 65]. Даний факт є підтвердженням, того, як важко зробити максимальну передачу гумористичних особливостей в творах. Нерозуміння історичних або життєвих реалій англійського життя, може призвести до нездатності зрозуміти всю глибину англійського гумору. А коли перекладач не може зрозуміти у чому полягає суть жарту або комедійної ситуації, то, найчастіше, цей комедійний ефект жарту чи ситуації втрачається у мові перекладу. Це доводить всю складність роботи перекладача. У практичній частині цієї роботи будуть більш детально розглянуті способи і прийоми передачі англійського гумору при перекладі творів О.Генрі.

Мовні засоби комічного включають фонетичні, лексичні, фразеологічні та граматичні засоби мови, вони ідентичні із засобами, які використовують в ліричних, епічних та драматичних творах. Однак основним завданням майстра комізму є використання мовних засобів в комічному плані. Майстер сатири, творець гумору повинен вміти надавати засобам сатиричне або гумористичне

забарвлення, вибирати ті одиниці, які в самій мові мають комічне забарвлення, фарбувати свій твір комічної інтонацією і комічними мовними засобами [26,472].

Раніше, у цій роботі, вже говорилось про те, що існують різні види комічного ефекту, такі як: гротеск, сатира, гумор, пародія, карикатура і т.п. Таке виділення видів може відбуватися через змішування форм і прийомів комічного. Пародію, гротеск, а так само карикатуру деякі вчені відносять до техніки гіперболи, також вчені вважають, що вони складають в сукупності прийом зміни явищ, характерів та служать гумору однаковою мірою. Особливо у творах О.Генрі можна простежити подібне змішення прийомів, оскільки життя автора було непростим та повним подій.

За своє життя О. Генрі написав понад п'ятсот оповідань. Стилістична манера письменника є яскравою і самобутньою. Уникаючи розлогих описів, віддаючи перевагу мовній лаконічності та високій подієвій динаміці, він завжди залишається неперевершеним оповідачем. Його мова вражає не тільки дивовижним лексичним багатством, майстерною грою зі словами, але й стилістичною розкутістю, різноманіттям алюзій та реалій [30,668].

Однією з найбільш привабливих рис у творах письменника, безперечно, є його неповторний гумор, який пронизує і сюжетну канву, і мовну палітру, і загальну атмосферу творів. Генетично пов'язаний з традиціями фольклорного комічного оповідання часів перших переселенців, гумор О.Генрі вражає широким діапазоном художніх засобів, розмаїття комічних прийомів та високим інтелектуалізмом. Одним із найулюбленіших стилістичних прийомів новеліста, що дається в описах та діалогах, – поєднання чи навіть зіткнення слів, які за своїм смислом є абсолютно далекими і, на перший погляд, навіть несумісними [30,669]. Наприклад:

It has the poorest millionaires, the littlest great men, the haughtiest beggars, the plainest beauties, the lowest skyscrapers, the dolefullest pleasures of any town I ever saw.” [48]

Таке поєднання прикметників з іменниками здається зовсім не можливим, але О.Генрі, застосовуючи прийом оксиморона, дає зрозуміти читачеві його ставлення до міста Нью-Йорк. Якщо проаналізувати ці поєднаннями, то можна зрозуміти, що хотів сказати автор: мільйонери можуть бути бідні, оскільки не для всіх щастя – це гроші; великі люди можуть бути відомими геніями чи шановними членами суспільства, але при цьому залишатися поганцями; бідні можуть мати більше пафосу ніж заможні люди; гарні дівчата, які зазвичай задаються дуже примхливі можуть допомогти у скрутному становищі; хмарочоси хоч і вражають своїми розмірами, але на фоні ландшафтів, яким у даному випадку володіє місто Нью-Йорк, вони здаються зовсім маленькими та незначними; а розваги можуть не бути до душі, коли людина чимсь засмучена.

Все ж таки основну більшість сюжетів складають кумедні ситуації або пригоди, однак, у формуванні сміхового поля новел пародія, іронія та сарказм відіграють, як правило, не менш важливу роль. Оригінальні метафори, несподівані порівняння та ефектні каламбури О.Генрі демонструють не тільки віртуозну гру зі словам, але й широку загальнокультурну ерудицію автора. Розглянемо декілька прикладів:

1. Among the customers at Bogle's was a young man named Seeders, who worked in a laundry office. Mr. Seeders was thin and had light hair, and appeared to have been recently rough-dried and starched. [46]

У цьому уривку О.Генрі використовує метонімію описуючи Містера Сідерса. Він працює у пральні, тому автор підібрав такі слова, які зможуть описати його, але і будуть пов'язані з професією цього героя. Оскільки «rough-dried» стосується тільки висушеної одежі, а «starched» - накрахмаленної одежі О.Генрі вдалося створити неабиякий комедійний ефект.

2. The sudden and amatory Seeders had, as it were, performed for her a miraculous piece of one-day laundry work. He had taken the sackcloth of her uncomeliness, had washed, dried, starched and ironed it, and returned it to her sheer embroidered lawn-

-the robe of Venus herself. [46]

У цьому випадку автор також використовує метафору. Він порівнює щасливу Тільду з одежею на пральні Містера Сідерса та с тим, що саме робиться з одежею на пральні. Завдяки чому і створює комедійний ефект. Комедійний ефект посилюється через згадування Венери – богині кохання та краси.

3. Then an old-fashioned bank-safe in Jefferson City became active and threw out of its crater an eruption of bank-notes amounting to five thousand dollars. [47]

О.Генрі порівнює сейф з вулканом та використовує відповідні слова: «became active» та «threw out». Описуючи серцевину сейфу головний герой говорить «crater». Використання такого незвичного порівняння сейфа з вулканом створюється комічний ефект.

4. Arrest seemed but a rosy dream. [47]

Таке порівняння здається зовсім несподіваним, однак, якщо знати контекст, то можна зрозуміти, що О.Генрі таким чином створює комедійний ефект. Сопі, головний герой цього оповідання, якому належить ця фраза, мріє попасти за ґрати, але нема причин для його арешту. Тому він іронуючи каже про «рожеву мрію», яка нібито ніколи не здійсниться.

5. But he was earning twelve dollars per week, which he needed to support his feet whether his feet would support him or not. [47]

У даному уривку автор створює каламбур використовуючи завдяки подвійному значенню слова «support»: «прокормити» та «тримати». У першій частині «which he needed to support his feet» використовується перше значення – «прокормити». Також таке об'єднання зі словосполученням «his feet» являє собою метонімічне перенесення, тобто мається на увазі, що ця робота потрібна йому, щоб прокормити себе. У другій частині використовується друге значення слова «support», у цьому випадку автор вже говорить саме про його ноги. Таким чином комічний ефект створюється завдяки цій різниці у значеннях.

6. *Of course, the rabbits do not count. Nor the Easter eggs, since the higher criticism has hard-boiled them.* [47]

У даному прикладі автор описує як складно митцю підібрати потрібний сюжет для великодньої картини та чому для цієї ідеї не варто використовувати великодні яйця. Каламбур створюється завдяки подвійному значенню слова «hard-boiled»: «зварений до твердого стану» та «жорстоко, цинічно». Завдяки контекстуальній близькості з «Easter eggs» та синтаксичній структурі цього речення ця фраза можна перекласти по-різному: «оскільки критики зварили їх круто» та «оскільки їх жорстоко критикують». Комічний ефект створюється завдяки контрасту двох можливих значень.

Ще одним улюбленим прийомом О.Генрі була гіперболізація, завдяки якій він створював комедійний ефект. Наприклад:

7. *Afternoon!» says I to him. «You now ride with an equestrian who is commonly called Dead-Moral-Certainty Judson, on account of the way I shoot. When I want a stranger to know me I always introduce myself before the draw, for I never did like to shake hands with ghosts.* [50]

Гумористичний ефект оригіналу досягається за рахунок введення комічного гіперболізованого імені «Dead-Moral-Certainty Judson», а також гротескної гіперболи в поєднанні з конструкцією «I never did like to shake hands with ghosts». Також можна відзначити лексико-граматичну трансформацію слова «ghosts» - покійники, що підтримується експресивною конкретизацією I never did like - терпіти не можу.

8. *One Street crosses itself a time or two. An artist once discovered a valuable possibility in this street. Suppose a collector with a bill for paints, paper and canvas should, in traversing this route, suddenly meet himself coming back, without a cent having been paid on account!* [47]

У цьому уривку комедійний ефект досягається також завдяки гіперболі. В уривку йдеться про вулицю, яка може перетинати себе разів зо два. Наводячи приклад про збирача боргів автор гіперболізує говорячі, що збирач боргів

може зустріти самого себе, коли він буде повертатися назад.

Як було вже згадано О.Генрі був дуже розумною та начитаною людиною, розглянуті приклади підтверджують цей факт. Його твори вражають своєю різноманітною лексикою, несподіваним поєднанням слів, каламбурами та грою слів. Тому буде дуже цікаво більш детально розглянути основні прийоми створення комедійного ефекту та способи їх передачі у мову перекладу.

2.1. Переклад зевгми

О.Генрі у своїх творах для створення комічного ефекту часто використовує зевгми. Цей прийом володіє дуже потужним комічним потенціалом та найчастіше використовується саме для того, щоб викликати сміх.

Розглянемо переклад зевгми окремо, оскільки їх переклад викликає труднощі так як можливості синтаксичного об'єднання в однорідний ряд семантично неоднорідних слів або виразів у різних мовах можуть помітно відрізнятися. При перекладі з англійської мови на українську це проявляється особливо яскраво, завдяки наявності в англійській мові ряду дієслів, що мають десятки різних значень.

Оскільки зевгма створює комічний ефект за допомогою неоднорідності, у читача з'являється почуття «обманутого очікування», головним завданням перекладача стає максимально повна передача не стільки сенсу висловлювання, скільки його форми, так як в іншому випадку комічний ефект може бути повністю втрачено. Розглянемо кілька прикладів.

1. The parks were green with new leaves and buyers for the Western and Southern trade. Flowers and summer-resort agents were blowing; the air and answers to Lawson were growing milder; hand-organs, fountains and pinochle were playing everywhere. [44]

В парках з'явилися молоді зелені листочки і закупники з західних та південних

штатів. Розцвітали квіти й процвітали курортні агенти; повітря і вирокі суду ставали м'які; скрізь грали шарманки, фонтани і картярі. [30,233]

Даний уривок представляє відразу кілька варіантів зевгми: «were green with new leaves and buyers», «flowers and summer agents were blowig», «the air and answers were growing milder», «hand- organs, fountains and pinochle were playing», в кожному з яких стикається пряме та переносне значення дієслів. Все речення на мові оригіналу має комічний ефект через те, що автор застосовую дієслова, які пов'язані з природою. У першому реченні перекладач зробив послідовний переклад, але вже у другому реченні він вдався до прийому додавання та зробив гру слів «розцвітали» та «процвітали». Але нажаль підчас перекладу комічний ефект був переданий неповною мірою, оскільки перекладач не знайшов еквівалента для передачі «green with buyers».

У наступному прикладі дієслово «immaculate» має два значення, воно реалізує відразу абстрактне та матеріальне значення: невинний, благочестивий та чистий, білосніжний.

2. And the anthem that the organist played cemented Soapy to the iron fence, for he had known it well in the days when his life contained such things as mothers and roses and ambitions and friends and immaculate thoughts and collars. [47]

І хорал, що його виконував органіст, міцно прикував Сопі до чавунної огорожі, бо він добре знав музику з тих днів, коли в його житті були мати, троянди, плани на майбутнє, друзі, чисті думки і комірці. [30,259]

Семантично неузгоджені - люди, квіти, думи, одяг, - зібранні єдиної синтаксичної структурою, однорідними так і не стали. Але неочікуваний фінал створює комічний ефект, тому життя пересічного городянина вже не виглядає таким фатальним. Перекладач вдався до прямого перекладу. Остання синтагма - *immaculate thoughts and collars*__-є самостійною фігурою контрасту, оксюмором. Але таке «сусідство» не ускладнює опис життя, воно, навпаки, змушує посміхнутися.

Ще один приклад зевгми:

3. *She was wrapt in rosy dreams and a kimono of the same hue.* [44]

Вона потопала в рожевих мріях і в шовку того ж відтінку. [30,406]

В даному прикладі одночасно реалізуються значення «мріяти» - *wrapt in rosy dreams* та «бути одягненим» - *wrapt in a kimono*. Це акцентує увагу на багатозначності дієслова *to wrap* та робить висловлювання комічним за рахунок того, що зіштовхується щось піднесене та абстрактне як *dreams* і щось абсолютно реальне і приземлене як *kimono*.

Підчас перекладу цього уривку, перекладач вдався до прагматичної адаптації. Він використав прийом заміни, опустивши при перекладі слово «кімоно» та замінивши його матеріалом з якого зазвичай роблять одяг – «шовк». Таким чином комедійний ефект був переданий не в повній мірі, адже в оригіналі говориться саме про кімоно рожевого відтінку.

4. *He was too diffident to aspire to Aileen's notice; so he usually sat at one of Tildy's tables, where he devoted himself to silence and boiled weakfish.* [46]

Він був надто сором'язливий, щоб добиватись уваги Ейлін, тому звичайно сідав за один з столиків Тільді, прирікаючи себе на мовчанку і варену рибу. [30,316-317]

В даному прикладі до дієслова – присудка відносяться два додатки. Синтаксично вони однорідні, але семантично далекі один від одного («емоційний стан» та «їжа»), тому вживання їх в одному словосполученні створює комічний ефект.

Переклад цього фрагмента не видався важким, оскільки перекладачеві не потрібно було використовувати ніякі трансформації аби відтворити комедійний ефект.

У наступному прикладі при вживання зевгми обігрується багатозначність прикметників «thick» та «thin». Ці два антоніма також протиставлені один одному:

5. It catered to large appetites and modest purses. Its dishes and atmosphere were thick; its soup and napery thin. [47]

Туди заходили люди з великим апетитом і скромним гаманцем. Посуд і повітря в ньому були важкі, суп і скатертини — ріденькі. [30,256]

Перекладач вдався до наближеного перекладу. Йому вдалося зберегти антонімічне протиставлення. Також у перекладі була використана метафора: перекладаючи «thick», як «важкий», у першому випадку, перекладач вдався до фізичних особливостей посуду, а у другому значенні, говорюче про атмосферу, перекладач застосував метафору, маючи на увазі напруженість атмосфери у ресторані. Теж саме відбувається зі словом «thin», у першому випадку перекладач звернувся до фізичних особливостей супу, оскільки про суп говорять «ріденький», коли в ньому мало інгредієнтів, а вже у другій частині цього речення, перекладаючи «thin» відносно скатертин як «ріденьки» мається на увазі, що вони тонкі. Вдаючись до такого наближеного перекладу перекладачеві вдалось зберегти комічний ефект цієї зевгми.

Можна зробити висновок, що найчастіше підчас перекладу зевгми передають тільки зміст висловлювання, а не його форму. Роблячи такий переклад перекладачі використовують різні перекладацькі трансформації. У деяких випадках перекладачі все ж таки знаходять спосіб відтворити зевгму на мові перекладу або ж компенсувати відсутність зевгми в перекладі використовуючи для цього прийом додавання, наближеного або описового перекладу.

2.2. Переклад okazionalizmів

Оскільки okazionalizmi – це один з найяскравіших засобів створення комічного ефекту, такий письменник, як О. Генрі не міг не використовувати їх в своїх оповіданнях. Okazionalizmi, як було зазначено вище, це придумані автором нові слова, тому при їх перекладі перекладач стикається з

необхідністю не тільки зрозуміти та передати денотативне значення даних слів, а й, по можливості, зберегти індивідуально-авторську форму вираження цього значення. Розглянемо наступні приклади.

1. Manhattan, the night-blooming cereus, was beginning to unfold its dead-white, heavy-odoured petals. [47]

Манхеттен, нічний кактус, почав розкривати свої мертвотно-білі, з важким ароматом пелюстки. [30,289]

Слово «dead-white» - це словотворення з двох прикметників. Найчастіше слово «dead» перекладають як «мертвий» або «померлий», але у даному словосполученні воно має значення «мертвотно». Слово «white» перекладається як «білий». Друге словосполучення, що створене способом словоскладання, heavy-odoured – це поєднання двох прикметників. Прикметник odour має значення «запах», а heavy – «важкий» але odoured можна ще перекласти як «аромат».

Перекладач також вдався до словотворення у мові перекладу. Йому вдалось зберегти комічний ефект, завдяки прямому перекладу оказіоналізмів та він зміг передати зміст речення при цьому не вилучаючи існуючі оказіоналізми.

2. But when we got as far as Lexington we found Binkley Brothers' circus there, and the blue-grass peasantry romping into town and pounding the Belgian blocks with their hand-pegged sabots as artless and arbitrary as an extra session of a Datto Bryan drama. [47]

Але діставшись до Лексінгтона, ми застали там цирк братів Бінклі. Місто аж кишило репаною голотою, що припхалася сюди з навколишніх сіл і грюкала своїми саморобними черевиками по бельгійському бруку вулиць. [30,549]

У цьому випадку відбувається словоскладення іменника та прикметника. «Hand» перекладається на українську мову як «рука», але якщо говорити про прикметник, то слово має таке значення «зроблений руками». Слово «pegged» утворено від іменника «peg», який має значення «гачок, кілок», само слово «pegged» означає «прибитий, прикріплений».

Перекладач вирішив застосувати у перекладі тільки перше значення цього слова, вилучивши друге значення «прибитий,прикріплений». Застосувавши прийом вилучення перекладачеві не вдалось передати у мову перекладу комедійний ефект.

3. *'Well,' says I, 'maybe you've really got kleptopigia.'* [47]

- Ну й ну! – кажу я. – Може, ви й справді хворі на клеттосвинію. [30,551]

У даному прикладі автор робить оказіоналізм, створений з двох іменників: kleptomania (з грецької klepto — краду та mania — безумство — захопленість, пристрасть) – «патологічне сильне бажання вкрати що-небудь, що зазвичай не супроводжується потребою мати вкрадений предмет (предмети)» та pig – «свиння». Комічний ефект створюється завдяки використанню не існуючого слова у мові перекладу та його зв'язку зі справжньою хворобою. Перекладачеві вдалося зберегти комічний ефект, використовуючи прийом калькування. В українській мові існує слово «клеттоманія», яке має теж походження та теж значення, що і слово у мові оригіналу, тому переклад не викликав великих труднощів.

4. *«It's proper to be ambitious», says I; «and hog-stealing will do very well for Mount Nebo; but in the outside world Mr. Tatum, it would be considered as crude a piece of business as a bear raid on Bay State Gas».* [47]

- Гонор, - кажу я, - похвальна річ, і для Маунт-Нібоу свинокрадство неабияке досягнення, але на ширшій арені, містере Тейтем, ваше заняття вважатимуть безнадійно провінціальним. [30,549]

Автор використовує словоскладення двох іменників. Слово «hog» це іменник, який перекладається як «свиня», але у поганому сенсі, тобто автор має на увазі, що крадіжка свиней не гарний вчинок та про таке не розповідають. О.Генрі, використовуючи контекст, дає зрозуміти читачу його ставлення до цього, оскільки вкладає подвійне значення у слово «hog». «Stealing» - іменник, який має значення «крадіжка». У мові перекладу не має відповідного еквівалента слову «hog», яке би мало відповідну забарвленість. Але перекладач,

вдається зберегти комічність, ому що він у мові перекладу, також створює відповідний okazіоналізм.

5. *The third day of the rain it slacked up awhile in the afternoon, so me and Andy walked out to the edge of town to view the mudscape.* [47]

Третього дня по обіді передоцилось на часинку, отже, ми з Енді проходились на край міста, щоб помилуватись на сльоту. [30,493]

Існує слово *landscape* - «краєвид», але в цьому випадку, автор створює okazіоналізм заміняючи першу частину «*land*» на «*mud*». Автор таким чином намагається передати ставлення героїв до тутешнього пейзажу. Перекладач, для того, щоб передати комедійність цієї фрази в українській мові, переклав дієслово «*view*» не просто як «подивитися» або «побачити», він передав його значення за допомогою контекстуального еквівалента «помилуватися». Слово «помилуватися» зазвичай використовують у позитивному сенсі, тобто читачеві було не звично, що після цього слова було щось зовсім інше те, що не відповідало його очікуванням, завдяки такому незвичному використанню і був переданий комічний ефект.

Роблячи підсумки, можна сказати, що перекладачі не бояться створювати okazіоналізми у мові перекладу тим самим успішно передаючи комічній ефект, але все ж таки є випадки, коли це не можливо, тому перекладачам доводиться використовувати прийом описового перекладу, щоб передати значення слова у мові оригіналу на мову перекладу. Нерідко наслідком використання описового перекладу стає втрата комічного ефекту.

2.3. Переклад алюзій та реалій

Гумор, що засновується на алюзіях або на тих чи інших реаліях являє собою одне з найскладніших завдань для перекладача, оскільки для того, щоб правильно зрозуміти та мати змогу передати це на мові перекладу, необхідно володіти фоновими знаннями. Як показує практика людина не може знати все,

тому, особливо, для перекладача переклад алюзій та реалій викликає великі труднощі. Таким чином, під час перекладу, використовуючи різноманітні види трансформацій та адаптуючи текст інколи перекладачеві не вдається зберегти комедійний ефект.

Перекладач, під час перекладу алюзій та реалій, повинен знати та розуміти яку кількість інформації необхідно надати читачеві для того, щоб він зрозумів комічність ситуації або фрази, при цьому залишив певну частину жарту на роздум самого читача. Це і є одним з найбільш важливих умов створення комічного ефекту. Розглянемо наступні приклади:

1. We've been gouging the public for a long time with all kinds of little schemes from selling self-igniting celluloid collars to flooding Georgia with Hoke Smith presidential campaign buttons. [47]

Ми довго дуриш людей всякими способами та всілякими хитрощами – продавали самогорючі целулоїдні комірці, закидали Георгію гудзиками на честь вигаданого кандидата в президенти Хока Сміта. [30,515]

Ця репліка належить шахраєві Енді, який розповідає про свої махінації своєму напарнику Джефу. Можна зрозуміти, що комічний ефект, у цьому випадку, досягається завдяки згадуванню американського політика Майкла Хока Сміта (Hoke Smith) зі штату Джорджія. Енді продавав жителям Джорджії гудзики, що були зроблені на честь кандидата в президенти Хока Сміта. Гумор цієї репліки засновано на тому, що, насправді, Хок Сміт ніколи не балотувався в президенти, але мешканці Джорджії все ж таки купували ці гудзики.

Україномовному читачеві невідомий Хок Сміт та навіть деякі події того часу, тому перекладачі довелося додати слово «вигаданий», щоб передати сенс цього жарту. Використовуючи прийом додавання та трішки змінюючи сенс вислову комічний ефект зменшується і україномовний читач не може посміятися з жарту, як наприклад, англомовний.

2. That'll be enough,' says Andy. 'Any one of the lot ought to land on Ezra. And say, Jeff, make that succotash fancier give you nice, clean, new bills. It's a disgrace to our

Department of Agriculture, Civil Service and Pure Food Law the kind of stuff some of these farmers hand out to use. I've had to take rolls from 'em that looked like bundles of microbe cultures captured out of a Red Cross ambulance. [45]

- Цього будеть досить, - сказав Енді. – На щось з цього запасу Езра піде. І чуєте, Джефе, щоб цей прехороший телепень заплатив вам гарненькими, чистими, новими папірцями. Це ганьба для нашого міністерства хліборобства, внутрішніх справ і законів про гігієну, які папірці нам часом дають ці фермери! Мені доводилось одержувати від них такі пакунки, мов то була в'язка мікробів, що втікла з Червоного Хреста.[30,507-508]

У цьому фрагменті шахрай - Енді скаржиться іншому на те, що через гроші, якими фермери розраховуються за будь що, він часто хворіє, оскільки на цих грошах багато мікробів. Підчас своєї промови він порівнює свої хвороби з в'язкою мікробів, що втікли з Червоного Хреста. Червоний Хрест - це неурядова організація добровольці, яка надає допомогу хворим та пораненим під час воєнних або стихійних лих. Вона була заснована у 1881 році. Комічний ефект, у цьому фрагменті, досягається завдяки загадуванню Червоного Хреста, адже під час воєнних та/або стихійних лих у багатьох людей імунна система послаблюється, тому у цей період багато хворих.

Переклад цього уривку не викликав труднощів у перекладача. Хоч і людина мови перекладу може мало знати про саму організацію Червоного Хреста, напевне, прочитавши таке словосполучення відразу їй спадає на думку організація, що пов'язана з лікуванням людей. Завдяки такій асоціації перекладачеві не довилось використовувати будь які трансформація або адаптувати текст до мови перекладу аби зберегти комедійний ефект.

3. 'I'll try,' said Andy. 'There are certain Laws of Nature that Free Rural Delivery can't overcome. [45]

- Я спробую, - мовив Енді, - є такі Права Природи, що їх не переможе навіть Сільська Неплатна Почта. [30,512]

Ця репліка належить шахраєві Енді, який намагається обдурити фермера,

щоб забрати його гроші. Його напарник радить йому не йти самому, але Енді не сумніваючись у своїх силах вирішує все ж таки піти. Комедійний ефект, у цьому випадку, полягає у згадуванні Сільської Неплатної Почти. Оскільки не кожна україномовна людина знає історію Америки, то і зрозуміти цей жарт буде важко. Сільська Неплатна Почта з'явилась у 1891 році, але це була пробна версія. На узаконювання такої пошти потрібні були роки і тільки у 1896 році вона стала офіційною службою.

Оскільки україномовній людині не відомі вищезгадані події, а перекладач використав прийом калькування, при цьому нічого не додаючи та не пояснюючи, комедійний ефект у мові перекладу все ж таки було втрачено.

4. *Just then we heard a kind of war-whoop, such as David might have emitted when he knocked out the champion Goliath. It was a sling that Red Chief had pulled out of his pocket, and he was whirling it around his head. [51]*

В цю мить ми почули щось, наче бойовий клич – такий клич, певно, видавав колись Давид, нокаутувавши чемпіона Голіафа. Виявляється, Вождь Червоношкірих витяг з кишені пращу і тепер розкручував її над головою. [30, 606]

Комедійний ефект створюється за рахунок алюзії до біблійної легенди, згідно з якою Давид убив філістимлянського велетня Голіафа каменем випущеним з праці. Автор прирівнює крик Вождя Червоношкірих до крику Голіафа тому, що потім описується те, як Вождь дістає пращу з кишені, на цьому і засновується алюзія. Переклад цього комедійного ефекту не був складним, адже перекладач потім дав примітку та пояснив саме походження даної алюзії. Завдяки цьому комедійний ефект зберігся у мові перекладу.

5. *I herded sheep for five days on the Rancho Chiquito; and then the wool entered mysoul. That getting next to Nature certainly got next to me. I was lonesome than Crusoe's goat. I've seen a lot of persons more entertaining as companions than those sheep were. [49]*

П'ять днів я чабанував на ранчо Чіквіто, а тоді відчув, що серце моє обростає

вовною. Наближення до природи мало не наблизило мого кінця. Я був самотніший, ніж коза Робінзона Крузо. На своєму віку я бачив немало значно цікавіших співрозмовників, ніж оті барани. [30,568]

У цьому уривку комедійний ефект створюється завдяки алюзії до славнозвісного роману «Життя й дивовижні пригоди Робінзона Крузо» англійського письменника Даніеля Дефо. Як ми пам'ятаємо, Робінзон підстрелив козу, яка мала маленького козеня. Козеня пішло за Робінзоном, що закинув мертву козу собі на плечі. Автор таким чином намагається передати самотність головного героя, порівнюючи його з козою, адже у Білла не має навіть і «козеняти».

Перекладач використав прийом додавання аби читачеві було більш зрозуміло про козу якого саме Крузо йдеться. Також автор дав примітку, в якій, пояснив використану алюзію, таким чином йому вдалось зберегти комедійний ефект.

Роблячи підсумки усіх вищезгаданих прикладів можна сказати, що підчас перекладу гумору, заснованого на реаліях та алюзіях, перекладач вдається до прагматичної адаптації тексту, тобто або щось додає, або робить примітки. Але не завжди така адаптація дозволяє зберегти комічний ефект.

2.4. Переклад метафор

Великий письменник-новеліст О.Генрі часто вдавався до метафори, оскільки метафора, є потужним засобом характеристики явищ та предметів дійсності і в значній мірі сприяє розкриттю авторського світовідчуття, виявляючи суб'єктивно-оцінне ставлення письменника до фактів цієї об'єктивної дійсності.

Розглянемо декілька прикладів:

1. *But let him herd sheep for a spell, and you'll see him splitting his ribs laughing at 'Curfew Shall Not Ring To-night,' or really enjoying himself playing cards with*

ladies. [49]

Але хай він трохи попасе овець, і він рватиме кишки зо сміху, почувши «Погребний дзвін звістує тлін», і матиме втіху, граючись в карти з дамами. [30,570]

У цьому фрагменті Чорний Білл спілкується з фермером, який люб'язно надав йому житло у загоні для овець та роботу, яка полягала у тому, що Біллу необхідно випасати цих овець кожного дня. Оскільки Чорному Біллу необхідно було сховатися, то він і взявся за цю роботу. Ця репліка належить Чорному Біллу, який одного разу пришов до фермера бо йому з вівцями було дуже сумно. Комедійний ефект, у цьому уривку, створюється завдяки метафорі «splitting his ribs laughing at».

У мові оригіналу є такий вислів «to split one's sides laughing», який перекладається як «померти від сміху» або «животик надірвати». Автор трішки змінив його у своєму оповіданні, замінивши слово «sides» на слово «ribs». Таким чином він намагався посилити комічний ефект. Перекладач, як бачимо, вдався до прагматичної адаптації перекладу і замінив «ребра» на «кишки», оскільки для україномовного читача такий вираз більш зрозумілий. Таким чином комедійний ефект був повністю переданий на мову перекладу.

2. Therefore, I was manna in the dessert of Jud's obmutescence. [50]

Отож я став манною небесною в пустелі Джадового вимушеного мовчання. [30,363]

У цьому прикладі йдеться про головного героя, який вивихнув ногу і залишився на тиждень в таборі. Він попав під «словесний вогнь Джадсона Одома», табірною кухаря. Так склалося, що Джадсону ні с ким поговорити, хоч він це дуже любить. Комедійний ефект створюється завдяки вдалому використанню метафори «манна небесна у пустелі вимушеного мовчання».

Перекладач вдався до прийому прямого перекладу, максимально наближеного до оригіналу. Комедійний ефект був переданий в повній мірі на мову перекладу.

3. *I herded sheep for five days on the Rancho Chiquito; and then wool entered my soul.* [49]

П'ять днів я чабанував на ранчо Чіквіто, а тоді відчув, що серце моє обростає вовною. [30,568]

У цьому уривку йдеться про те як почуває себе Чорний Білл, адже, як було згадано раніше, йому дуже самотньо серед овець. Комедійний ефект створюється завдяки метафорі «wool entered my soul».

Перекладачеві довелося застосувати прагматичну адаптацію цього уривку. У мові оригіналу, автор пише про душу, україномовний перекладач вдався до прийому заміни, знайшовши близький еквівалент до слова «душа» - «серце». Таким чином даючи змогу сильніше перейнятися тими, що відчував Чорний Білл. Така незначна зміна не вплинула на відтворення комедійного ефекту у мові перекладу.

4. *The machine sitting at that desk was no longer a man; it was a busy New York broker, moved by buzzing wheels and uncoiling springs.* [47]

Людина, що сиділа за столом, не була більше людиною. Це був заклопотаний нью-йоркський маклер – машина, яку рухали коліщата і пружини. [30,295]

У даному уривку у мові оригінала метафора складається з кількох метафоричних виразів: the machine sitting at that desk і moved by buzzing wheels and uncoiling springs. Ці метафори утворюють єдиний образ – образ надзвичайно зайнятого брокерського робітника, чия робота налагоджена як точний механізм. У запропонованому відрізку тексту комедійний ефект створюється саме завдяки такому порівнянню людини з машиною, чий образ відтворюється послідовно завдяки багатьом деталям.

Перекладач, у мові перекладу, вдався до інверсії речення. У першій частині він вилучив слова «machine» та залишив лише «man» але вже у наступному реченні він повернув слово «machine», тим сам нібито компенсуючи втрату цього слова у першому реченні. Ця заміна не вплинула на комедійний ефект, перекладач відтворив його у мові перекладу.

5. *With the young woman playing the clinging ivy to his oak Soapy walked past the policeman overcome with gloom.* [47]

Молода жінка обвилась навколо враженого Сопі, як плющ навколо дуба, і вони вдовох пройшли повз полісмена. [30,257]

У цьому фрагменті, О.Генрі описує зустріч Сопі з чарівною молодою жінкою. Сопі вирішив познайомитися з нею але вона не була у цьому зацікавлена. До того ж за ними стежив «фараон», що тільки погіршувало ситуацію. Жінці хотілось піти, тому вона люб'язно скористалась послугами Сопі.

Перекладач використав прийом описового перекладу, щоб передати комічний ефект цієї метафори. Також він вдався до прийому вилучення і не переклад словосполучення «with gloom». Комедійний ефект цієї метафори переданий в неповній мірі.

Роблячи підсумки, можна сказати, що переклад метафор не створює значних труднощів. Найчастіше комедійний ефект метафори вдається відтворити у мові перекладу. Для передачі комедійного ефекту перекладачі найчастіше використовують різні перекладацькі прийоми, наприклад вилучення, заміна або описовий переклад. Нерідко наслідком використання описового перекладу стає втрата комічного ефекту.

Висновки до II розділу

Переклад і творчість перебувають в органічному зв'язку. На думку мексиканського письменника Октавіо Паса, вони є «процесами-близнюками» і їм притаманне постійне взаємозбагачення. Оригінал іншомовного твору народжується заново у новій мовній ситуації головним чином завдяки таланту перекладача, котрий перетворюється в автора [43]. Тож, перекладач, під час перекладу, повинен брати до уваги лінгвістичні фактори, різноманіття мовних засобів створення комічного, особливості використання автором цих мовних засобів, контекст, який може бути як вузьким так і широким та національний колорит іншомовного твору. У процесі перекладу не можливо уникнути незначної адаптації тексту, мета якої полягає у тому, щоб гумор був зрозумілим для читача мови перекладу. Можна сказати, що перекладач кожного разу вирішує певне творче завдання, вибираючи необхідний прийом, щоб у повній мірі передати весь гумористичний ефект у мову перекладу. Хоч в деяких випадках існує певна закономірність у виборі перекладацьких прийомів, засобів та трансформацій.

З проаналізованих прикладів можна помітити, що під час перекладу зевгм перекладачі вдаються до приймів додавання, описового або наближеного перекладу. Коли передати комічний ефект зевгм набагато складніше перекладачі відмовляються від збереження форми оригінала та використовують синтаксичні трансформації.

Переклад okazіonalіzmів вважається найскладнішим перекладом, оскільки не кожен вирішується на створення нових слів у мові перекладу. Найефективнішим прийомом передачі okazіonalіzmів на мову перекладу є калькування, але такий прийом не завжди вдається використати. Також перекладачі вдаються до описового перекладу, такий переклад часто приводить до втрати комічного ефекту.

Під час перекладу тексту, заснованого на алюзіях та реаліях перекладачі

пишуть коментарі або роблять виноски, в яких, намагаються як можна ширше розкрити сенс певної алюзії чи реалії, завдяки чому, в багатьох випадках, комічний ефект зберігається. Іноді перекладачі, щоб зберегти комічний ефект або компенсувати його у мові перекладу, вдаються до різноманітних художніх засобів.

Переклад комічної метафори вимагає від перекладача повного розуміння ситуації та контекст в цілому. Адже, якщо не вірно розтлумачити ситуацію або контекст, в якому вживається метафора, комедійний ефект не буде відтворений у мові перекладу. Для передачі комедійного ефекту перекладачі найчастіше використовують різні перекладацькі прийоми, наприклад вилучення, заміна або описовий переклад. Нерідко наслідком використання описового перекладу стає втрата комічного ефекту.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши наукові точки зору на проблему передавання комічного в перекладах з англійської мови на українську визначаємо, що головним завданням перекладача є адекватний переклад комічного та його відтворення у мові перекладу. Але це не завжди вдається, втрата комічного ефекту у мові перекладу може бути результатом об'єктивної неможливості перекладу, нерозуміння або неуваги з боку перекладача, а також свідомого рішення перекладача випустити певні аспекти. Неможливість адекватного перекладу найчастіше пов'язана з різними типами лінгвістичного гумору (наприклад, каламбури). Деякі втрати комічного ефекту у мові перекладу також можна пояснити відсутністю іншомовних аналогів лексичних одиниць, завдяки яким автор оригіналу створює гумористичну характеристику персонажів чи ситуації. З наукової точки зору адаптація художнього тексту відбувається на усіх інформативних рівнях: семантичному, прагматичному та контекстуально-ситуативному. Така адаптація потребує не просто високого рівня володіння іноземною мовою від перекладача, але і досконалого розуміння стилістичних особливостей тексту оригінала та досконалого володіння рідною мовою в поєднанні з творчою інтуїцією перекладача.

Описуючи мовні засоби та прийоми створення комічного ефекту у творах О.Генрі можна зазначити, що найчастіше зустрічаються такі прийоми: видозміна і деформація явищ; несумірність у відносинах і між явищами; уявне об'єднання абсолютно різнорідних явищ та створення явищ, які по суті або за видимості відхиляються від логічної норми. Стосовно мовних засобів комічного, можна зазначити, що можливе вузьке і широке розуміння терміна «засоби комічного». У широкому сенсі засобами комічного може вважатися все, що сприяє створенню комічного ефекту, тобто тропи, стилістичні фігури і т.п. У більш вузькому розумінні засобами комічного вчені вважають так звані «особливі засоби»: іронію, гру слів, «говірки» імена та каламбури. Хоч деякі

дослідники вважають, що розглядаючи засоби комічного у широкому сенсі неправомірно ставити в один ряд такі чинники одного порядку як насмішка, іносказання, гіперболізація (і її види - гротеск, карикатура, пародія, фантастика), комічна деталь, комічна інтрига, комічна ситуація, комічний характер, контраст, каламбур і т. д. Деякі з них - алегорія, контраст, каламбур розглядаються йми як «особливі засоби». Ця думка справедлива, проте в неї немає подальшого розвитку. Без мовного матеріалу неможливо самовикриття і порівняння, втілення і гіперболізація, створення комічних характерів і т. п.

Визначаючи основні шляхи передавання комічного при перекладі оповідань О.Генрі українською мовою можна помітити, що перекладачі вдаються до різних перекладацьких трансформацій і не тільки аби відтворити комічний ефект у мові перекладу. Найчастіше перекладачі застосовують такі трансформації як: лексичні, лексико-граматичні, лексико-семантичні та граматичні. Вдаючись до лексичних трансформацій перекладачі часто застосовують транскрибування та транслітерування; у лексико-граматичних вони використовують антонімічний переклад, описовий переклад, додавання, вилучення та контекстуальну заміну; вдаючись до лексико-семантичних трансформацій перекладачі застосовують конкретизацію та генералізацію; з граматичних трансформації здебільшого використовують прийом заміни та компенсації. Інколи перекладачеві не вдається завдяки перекладацьким трансформаціям передати комедійний ефект тому, щоб не втрати його перекладачі інколи вдаються до перекладацьких прийомів, наприклад пишуть коментарі чи роблять нотатки, в яких вони пояснюють комедійний ефект для іншомовних читачів. Тож, було зроблено висновок, що передача комічного з мови оригіналу на мову перекладу є творчим завданням, для виконання якої перекладачеві приходится шукати різні шляхи вирішення та використовувати різноманітні перекладацькі прийоми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов / И.В. Арнольд. – М.: Наука, 2002. – Ч.4: Флинта – 384 с.
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – М.: Советская энциклопедия, 1969. – 608 с.
3. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад: Навчальний посібник / Л.П. Білозерська. – Київ: Новая Книга, 2010. – 232 с.
4. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л.С. Бархударов. – М.: Международные отношения, 1975. – 240 с.
5. Борев Ю.Б. Комическое / Ю. Б. Борев. – М.: Искусство, 1970. – 272 с.
6. Борев Ю. О комическом / Ю.Б. Борев. — М.: Искусство, 1957. – 232 с.
7. Борев Ю. Б. Эстетика / Ю. Б. Борев. – М. : Политиздат, 1988. – 496 с.
8. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В.С. Виноградов. – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
9. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М.: Международные отношения, 1980. – 442 с.
10. Воробьева К.А. Специфика иронии среди других языковых средств комизма. Логический анализ языка. Языковые механизмы комизма / К.А. Воробьева. – М.: Индрик, 2007. – 206 с.
11. Гартман Н. Эстетика / Н. Гартман. – К.: Ника-центр, 2004. – 640 с.
12. Дземидок Б. О комическом / Б. Дземидок. – М. : Прогресс, 1974. – 224 с.
13. Дмитриева Л. В. Типы речевых актов в высказываниях, содержащих юмор и сарказм: Речевые акты в лингвистике и методике / Л. В. Дмитриева. – Пятигорск, 1986. – 228 с.
14. Желтухина М. Р. Комическое в политическом дискурсе : автореф. дис. на получение степ. канд. филолог. наук / М. Р. Желтухина – В., 1998. – 122 с.
15. Желтухина М. Р. Реализация комического в дискурсивных стратегиях

- борьбы за власть / М. Р. Желтухина. – Волгоград: Перемена, 1998. – 46 с.
16. Знаменская Т.А. Стилистика английского языка. Основы курса: Учебное пособие / А.Т. Знаменская. – М.: КомКнига, 2006. – Ч.4 – 224 с.
17. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз / В.Н. Комиссаров. – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.
18. Кулинич М. А. Лингвокультурология юмора (на материале английского языка) / М. А. Кулинич. – Самара: СамГПУ, 1999. – 180 с.
19. Лук А. Н. О чувстве юмора и остроумии / А. Н. Лук. – М. : Искусство, 1968. – 192 с.
20. Морозов А.А. Пародия как литературный жанр /А.А. Морозов. – М.: Искусство, 1960 – 237 с.
21. Походня. С.И. Языковые виды и средства реализации иронии / С.И. Походня. – К.: Наукова думка, 1989 – 128 с.
22. Пропп В.Я. Проблемы комизма и смеха / В.Я. Пропп. – М.: Искусство, 1976. – 183 с
23. Почепцов Г. Г. Язык и юмор / Г. Г. Почепцов. – К.: Вища школа, 1976. – 112 с.
24. Поспелов Г.Н. Теория литературы / Г.Н. Поспелов – М.: Высшая школа, 1978. – 81 с.
25. Санников В.З. Русский язык в зеркале языковой игры – М.: Языки славянской культуры, 2002. – 552 с
26. Сафонова Е. В. Формы, средства и приёмы создания комического в литературе / Е.В. Сафонова // Молодой ученый. — 2013. — №5. — С. 474-478.
27. Скребнев Ю.М. Стилистические функции вводных элементов в современном англ. яз / Ю.М. Скребнев. – Л., 1968 – 32 с.
28. Сычев А. А. Теории смеха и комического в истории философии / А. А. Сычев. – М.: МГУ, 2003. – 176 с.
29. Телятникова О. Н. Языковые средства выражения комической модальности /О.Н.Телятникова.– Самара: Самар. гос. акад. культуры и искусств, 2009. – 48 с.

30. Торкут Н.М. Вибране: Кролі і капуста. Оповідання та новели / Н.М. Торкут – Київ: А.С.К., 2006. – 704 с.
31. Трач А.С. Экономия и избыточность сегментных средств в комическом тексте. Логический анализ языка. Языковые механизмы комизма / А.С. Трач. – М.: Индрик, 2007. – 185 с.
32. Трemasова Г.Г. Языковые средства выражения сатирического смысла: дис. на получение степ. канд. филолог. наук / Г.Г. Трemasова. – М., 1979 – 186 с.
33. Шатуновский И.Б. Ирония и ее виды. Логический анализ языка. Языковые механизмы комизма. / И.Б. Шатуновский. – М.: Индрик, 2007. – 372 с.
34. Ermida I. The Language of Comic Narratives: Humor Construction in Short Stories / I. Ermida. – New York: Mouton de Gruyter, 2008. – 260 с.
35. Ross A. The Language of Humour / A. Ross. – London: Routledge, 1998. – 114 с.
36. Визначення для слова «сарказм» [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%BC>
37. Визначення для слова «зевгма» [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B5%D0%B2%D0%B3%D0%BC%D0%B0>
38. Визначення для слова «оказіоналізм» [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: https://literary_criticism.academic.ru/221/оказионализмы
39. Визначення поняття «каламбур» [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <http://slovopedia.org.ua/37/53402/251451.html>
40. Літературний енциклопедичний словник [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: http://nlr.ru/res/inv/guideseria/liter/record_full.php?record_ID=37911&rid=1666&IDs=37911,37836,37840,
41. Комічне та сміх в історії світової естетичної думки [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <http://www.publishing-vak.ru/file/archive-philosophy-2012-2/6-khudavedrova.pdf>

42. Основні форми комічного [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: https://studbooks.net/768101/literatura/osnovnye_formy_komicheskogo
43. Основні види комічного [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: https://docviewer.yandex.ua/view/0/?*=GH5hkNnulNv5blhrJvB2LZYZQrt7InVybC16Imh0dHBzOi8vc2xvdmVzbmlrLm9yZy9pbWFnZXMvZG9jcy9zaXJpdXMva3VjaGluYS10LWcta29taWNoZXNrb2Utdi1saXRlcmF0dXJlLWxla2NpeWEucGRmIwi dGl0bGUiOiJrdWNoaW5hLXQtZy1rb21pY2hlc2tvZS12LWxp dGVyYXRlcmUt bG10ZXJhdHVyZS1sZWtjaXlhLnBkZiZ0bT0xNTQ4MjAwNTU2MTY2LCJzZXJwU GFyYW1zIjoibGFuZz1ydSZuYW1lPWt1Y2hpbmEtdC1nLWt vbWljaGVza29lLXYt bG10ZXJhdHVyZS1sZWtjaXlhLnBkZiZ0bT0xNTQ4MjAwNTQ5JnRsZD11YSZ0Z Xh0PSVEMCVCMiVEMCVCOCVEMCVCNCVEMSU4QiUyMVCVEMCVCQSVE MCVCRSVEMCVCQyVEMCVCOCVEMSU4NyVEMCVCNSVEMSU4MSVEM CVCQSVEMCVCRSVEMCVCMyVEMCVCRSUyMHBkZiZ1cmw9aHR0cHMIM 0EIMkYlMkZzbG92ZXNuaWsub3JnJTJGaW1hZ2VzJTJGZG9jcyUyRnNpcml1cyU yRmt1Y2hpbmEtdC1nLWt vbWljaGVza29lLXYt bG10ZXJhdHVyZS1sZWtjaXlhLn BkZiZscj0xNDMmbWltZT1wZGYmbDEwbj1ydSZzaWduPTE3OWY2NjBIMTRj MjFkNzFiNjE1MzA5MzVmMjhmNzFkMjtleW5vPTAifQ%3D%3D&page=1&lang =ru
44. Henry O. Between Rounds [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <https://etc.usf.edu/lit2go/131/the-four-million/2391/between-rounds/>
45. Henry O. Modern Rural Sports [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <https://americanliterature.com/author/o-henry/short-story/modern-rural-sports>
46. Henry O. The Brief Debut of Tildy [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <http://www.literaturepage.com/read/thefourmillion-156.html>
47. The Complete Works of O. Henry: Short Stories, Poems and Letters [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <https://books.google.com.ua/books?id=A1RjDwAAQBAJ&pg=PT2144&lpg=PT2144&dq=He+is+readily+vocalized+by+tobacco;+so,+with+the+aid+of+two+thick+and+easy->

[burning+brevas,+I+got+the+story+of+his+latest+Autolyca+adventure&source=bl&ots=bdkk05QhM1&sig=ACfU3U2wV2eawe7ViFEjAIZrzCXx_uV1vw&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwigsd_WxorhAhWuiIsKHbadATUQ6AEwBHoECAMQAQ#v=onepage&q=Business&f=false](https://www.google.com/search?q=burning+brevas,+I+got+the+story+of+his+latest+Autolyca+adventure&source=bl&ots=bdkk05QhM1&sig=ACfU3U2wV2eawe7ViFEjAIZrzCXx_uV1vw&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwigsd_WxorhAhWuiIsKHbadATUQ6AEwBHoECAMQAQ#v=onepage&q=Business&f=false)

48. Henry O. The Duel [Электронный ресурс] / Режим доступа: URL: <http://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/Duel.shtml>

49. Henry O. The Hiding Of Black Bill [Электронный ресурс] / Режим доступа: URL: <http://livros01.livrosgratis.com.br/ln000060.pdf>

50. Henry O. The Pimienta Pancakes [Электронный ресурс] / Режим доступа: URL: <https://americanliterature.com/author/o-henry/short-story/the-pimienta-pancakes>

51. Henry O. The Ransom Of Red Chief [Электронный ресурс] / Режим доступа: URL: <http://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/RanRed.shtml>

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 62 с., 51 джерел.

Об'єкт дослідження: прийоми передачі комічного українською мовою в художніх творах.

Мета кваліфікаційної роботи: описати специфіку передавання комічного при перекладі оповідань О.Генрі українською мовою.

Завдання дослідження: проаналізувати наукові точки зору на проблему передавання комічного в перекладах з англійської мови на українську; описати мовні засоби та прийоми створення комічного ефекту у творах О.Генрі; визначити основні шляхи передавання комічного при перекладі оповідань О.Генрі українською мовою.

Методи дослідження: аналіз, індуктивний метод, зіставний метод.

У теоретичній частині розкривається поняття «комічне», досліджуються види комічного, прийоми та засоби створення комічного, а також перекладацькі трансформації, що використовують для передачі комічного українською мовою.

У практичній частині розглядаються приклади з оповідань О.Генрі, їх аналіз та засоби перекладу на українську мову комічного ефекту.

Теоретична новизна роботи полягає у дослідженні прийомів та засобів відтворення комічного ефекту в українських перекладах; виявлення чинників, що впливають на той чи інший переклад комічного; необхідність адекватного та правильного перекладу комічного ефекту для забезпечення успішної міжкультурної комунікації.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що отримані результати можуть використовувати в теоретичних дослідженнях для розробки єдиної системи мовних засобів, які створюють комічний ефект, також в теоретичних дослідженнях, які засновані на проблемах лінгвістичного аналізу художнього тексту або в теорії перекладу.

Ключові слова: КОМІЧНИЙ ЕФЕКТ, ГУМОР, ІРОНІЯ, САРКАЗМ, САТИРА, КАЛЬКУВАННЯ, ТРАНСКРИПЦІЯ, ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ, ВИЛУЧЕННЯ, ДОДАВАННЯ, ОПИСОВИЙ ПЕРЕКЛАД, ЗАМІНА.

SUMMARY

Qualification paper: 62 p., 51 sources.

The object of the research is ways of rendering the comic effect in Ukrainian in the fiction works.

The subject of the research is the means of language that create a humorous in the works of O. Henry in the original language and their translation in the Ukrainian language.

The purpose of the research is to describe the peculiarities of rendering the comic effect in Ukrainian translations of O. Henry's works.

Methods of the research include analysis of comic effect and its translations, inductive method, comparative method.

The theoretical section presents the explanations of the notion «comic», the types of comic effect, methods and means of creating comic effect, as well as translation transformations, that are used rendering the comic effect in Ukrainian are explored.

The practical section contains examples from O. Henry's works, their analysis and means of translation the comic effect in the Ukrainian language.

The novelty of the diploma research is the study of methods and means of rendering the comic effect in Ukrainian translations; determination of the factors that influence on some of the comic effect's translation; the need for an adequate and correct translation of the comic effect to ensure a successful intercultural communication.

The practical value of work is that the obtained results can be used in theoretical studies to develop a unified system of the means of language that create a comic effect, also in theoretical studies, that are based on the problems of linguistic analysis of fiction text or in the theory of translation.

Key words: COMIC EFFECT, HUMAR, IRONY, SARCASM, SATIRE, LOAN TRANSLATION, TRANSCRIPTION, TRANSLITERATION, OMISSION, ADDITION, DESCRIPTIVE TRANSLATION, SUBSTITUTION.